

STÆRKERE SKEL ELLER SLET INGEN?

EN DISKUSSION AF INSTITUTIONSSTRUKTURER I DANMARK

Udarbejdet af:

Tobias Høygaard Lindeberg, underdirektør
Jeppe Øxenvad, konsulent

Marts 2023

Tænk tanken DEA
Fiolstræde 44
1171 København K
www.dea.nu

Indhold

Baggrund.....	5
Hovedkonklusioner	8
Implikationer	11
”Ligeværdige, men forskellige sektorer”	14
Vejen til ligestillede erhvervsakademier og professionshøjskoler.....	15
En implementering med væsentlige undtagelser	16
”Hvor skal væksten finde sted?”	21
Opretholdelse af udbud uden for de store byer	27
Fra udviklingsbaseret og frem	31
Efter- og videreuddannelse	35
Mulige implikationer af etårige kandidatuddannelser for søgning til andre uddannelser	39
En treleddet skillevej for uddannelsesstrukturen i Danmark.....	42
Litteraturliste.....	46
Bilag 1.....	50

01

Baggrund

Baggrund

I regeringsgrundlaget for SMV-regeringen, "Ansvar for Danmark", foreslås det at omlægge op mod halvdelen af kandidatuddannelserne til 75 ECTS-points – kandidatuddannelser med et tydeligt arbejdsmarkedssigte (herefter etårige kandidatuddannelser)¹. Forslaget konkretiseres i "Forberedt på fremtiden I". Vedtages forslaget i sin nuværende form, har det implikationer for den grundlæggende institutionelle struktur for de videregående uddannelser. Hvis reformen realiseres, kommer universiteterne til at udbyde 3 + 1,25-årige arbejdsmarkedsrettede uddannelser, mens professionshøjskoler og erhvervsakademier typisk udbyder 3½-årige arbejdsmarkedsrettede uddannelser. Det skaber et behov for at overveje, om der fortsat er den rette institutionsstruktur i Danmark.

Så hvad er den rette institutionsstruktur i det danske uddannelsessystem? I redegørelsen, der dannede udgangspunkt for reformerne af de videregående uddannelser uden for universiteterne, blev formålet med reformen beskrevet som "at skabe fundamentet for et af verdens bedste uddannelsessystemer, der vil kunne sikre Danmarks velfærd og velstand langt ind i det 21. århundrede"² (Undervisningsministeriet 1998). Det kan tjene som sigtelinje også i dag – om end på et meget generelt niveau.

Institutionsstrukturen for de videregående uddannelser i Danmark kan som udgangspunkt karakteriseres som en såkaldt "binær model" med to typer grundlæggende forskellige institutioner: universiteter, der udbyder uddannelser, der uddanner dimittender til det højeste internationale niveau inden for fagområder, hvor de også forsker, og professionshøjskoler og erhvervsakademier, der udbyder uddannelser med et professions- eller erhvervs-sigte. Opdelingen kommer let til at fortælle ikke mindst universiteterne, fordi der på universiteter er en række uddannelser, der meget direkte peger mod et særligt erhverv eller en særlig profession. Det gælder fx traditionelle uddannelser som medicin og jura, men også fx de universitetsuddannelser, der har deres udspring i de "højskoler", der blev etableret fra 1800-tallet og frem, og som har en anden profil (eksempelvis Danmarks Tekniske Højskole, Handelshøjskolen og Farmaceutisk Højskole). Ikke desto mindre er det rationalet i den binære model, at der er forskel på institutionernes profil og styrker. Hvis ikke de to institutionstyper skaber grundlag for at realisere uddannelser med grundlæggende forskellige profiler, bør det overvejes, om uddannelsessystemet vil stå stærkere på langt sigt med en anden institutionsstruktur.

I det første årti af det nye årtusind var den politiske appetit på reformer af de videregående uddannelser stor. Markante fusioner ændrede det institutionelle landskab, og med erhvervsakademi- og professionsbachelorgraderne blev der etableret en gradsstruktur uden for universiteterne – kraftigt inspireret af Bologna-processens tilskyndelser (Undervisningsministeriet 2008).

¹ Formuleringen 1-årige kandidatuddannelser bruges i denne publikation om de 1 1/4 årige kandidatuddannelser for at lette læsningen.

² I publikationen foldes det ud på følgende måde: "Det vil sige et fleksibelt, rummeligt og dynamisk uddannelsessystem, der gør det muligt for alle borgere at udvikle deres evner og potentialer til det højst mulige niveau hele vejen gennem livet. Et uddannelsessystem, der fremmer og opmuntrer til kreativitet, nysgerrighed og iværksætterånd. Et uddannelsessystem, der tilbyder uddannelsessøgende i alle aldre en meget bred vifte af forskellige typer uddannelsesinstitutioner, forskellige typer uddannelser og forskellige måder, hvorpå uddannelsen kan erhverves. Og et uddannelsessystem, hvor uddannelsesinstitutionerne påtager sig en rolle som aktive og tilgængelige videns- og ressourcetre for det omgivende samfund og erhvervslivet".

Reformerne i 00'erne blev dagsordenssat i publikationen "Det 21. århundredes videregående uddannelsesinstitutioner", som præsenterede to veje for de videregående uddannelser, "universitetsmodellen" og "CVU-modellen" (Centre for Videregående Uddannelse). Universitetsmodellen spejlede udviklingen i fx Storbritannien, hvor alle videregående uddannelsesinstitutioner i 1992 var blevet til universiteter.

En vej, som også eksempelvis Norge var slået ind på med fælles lovgivning for alle videregående uddannelsesinstitutioner og mulighed for, at institutioner kunne skifte status fra højskole til universitet. Den anden model var inspireret af den organisering af videregående uddannelser, der er i store dele af Centraleuropa med den tyske Fachhochschule som eksempel. Den model findes udover i Tyskland også eksempelvis i Østrig, Schweiz og Nederlandene.

I Danmark faldt valget på "CVU-modellen". Det betyder, at universiteterne udbyder forskningsbaserede bachelor- og kandidatuddannelser, mens erhvervsakademier og professionshøjskoler udbyder anvendelsesorienterede erhvervsakademi- og professionsbacheloruddannelser, der eksempelvis rummer obligatorisk praktik. Den danske institutionsstruktur afviger dog fra Fachhochschule-modellen ved, at der er en principiel opdeling mellem primært privatrettede erhvervsakademier og primært offentligt rettede professionshøjskoler, og ved, at disse institutioner ikke kan udbyde uddannelser på masterniveau.

Denne publikation fokuserer på udviklingen af en binærstruktur for de videregående uddannelser i Danmark, og fokus er på uddannelserne uden for universiteterne. Parallelt med udviklingen uden for universiteterne, har der i samme periode været en markant udvikling af universiteternes institutionelle struktur, hvor fusioner har reduceret antallet af universiteter og sektorforskningsinstitutioner meget betydeligt. Men de fleste universitetsfusioner har ikke ændret på udviklingen af den binære struktur.

Reformerne er aldrig blevet evalueret i deres helhed. Mens der på forskningsområdet er gennemført evaluering af det samlede forskningsrådssystem (Forsknings- og Innovationsstyrelsen 2009) og det samlede innovationssystem (European Commission 2019), er der ikke gennemført en evaluering af reformerne af de videregående uddannelsers institutionelle struktur. Denne publikation er ikke et forsøg på en evaluering eller en samlet analyse. Det er derimod et oplæg til en debat om det samlede system og dets udvikling.

02

Hovedkonklusion

Hovedkonklusion

Institutionsstrukturen i Danmark er præget af markante undtagelser fra de besluttede principper i strukturen. Det skyldes dels en pragmatisk videreføring af strukturen, der har været gældende, før principperne blev vedtaget, dels beslutninger om at undtage bestemte institutioner eller uddannelser fra de besluttede principper.

Danmark valgte med CVU-reformen i 2000 på et principielt niveau en binær uddannelsesstruktur på det videregående uddannelsesområde. Det vil sige en struktur, hvor det grundlæggende princip er, at der på den ene side er universiteter, der varetager udbuddet af primært akademiske uddannelser, mens andre videregående uddannelsesinstitutioner udbyder primært praksisrettede videregående uddannelser. Institutioner, der er "ligeværdige, men forskellige", som det blev formuleret.

I Danmark er institutionerne uden for universiteterne dog opdelt i professionshøjskoler og erhvervsakademier, der principielt er orienteret mod henholdsvis det offentlige og det private arbejdsmarked. Og den binære model er implementeret med vidt forskellige grader af stringens på henholdsvis det private og det offentlige område. For de uddannelser, der overvejende er orienteret mod det offentlige område, er den binære model indført med betydelig stringens. Der er få eksempler på uddannelser, der udbydes på andre institutioner, end de var tiltænkt. Eksemplerne – fx tandplejer og socialrådgiver – er primært fra før reformerne af institutionernes struktur. For uddannelser rettet mod det private arbejdsmarked er der til gengæld en række eksempler på afvigelser fra den binære model. For det første er der institutioner, der ikke er omfattet af reformerne, men stadig udbydes på selvstændige institutioner (de maritime uddannelser). For det andet er der professionsbacheloruddannelser, der udbydes på universiteter (fx diplomingeniør). Nogle af disse udbud var etableret før reformen, men også efter beslutningen om reformen er der fusioneret ingeniørhøjskoler ind i universiteterne. For det tredje er der erhvervsrettede erhvervsakademi- og professionsbacheloruddannelser, der udbydes på professionshøjskoler frem for erhvervsakademier. På to institutioner er det udtryk for sammenlægningen mellem erhvervsakademier og professionshøjskoler, på andre er erhvervsrettede uddannelser blevet fusioneret ind i professionshøjskolerne. Endelig er der for det fjerde institutioner, der har fulgt andre modeller for institutionsudvikling. Det gælder designskolerne, der med forpligtigelsen til at forske og uddanne til højeste niveau inden for deres fagområder (inkl. ph.d.-uddannelse) og udnævne professorer, har opnået en status, der er sammenlignelig med universiteter, på trods af at de ikke er omfattet af universitetsloven.

Reformen blev implementeret på en måde, der i betydelig grad tog hensyn til historik og institutionernes ønsker til, hvem de ville fusionere med. Det har resulteret i, at alle universiteter med undtagelse af RUC fik aktiviteter i hovedstaden³, og at der ligger to universiteter i Esbjerg – som den eneste by uden for København. Det har også betydet, at der kom til at ligge to professionshøjskoler og to erhvervsakademier i København⁴. Endelig er et eksempel på betydningen af institutionernes ønsker, at alle Ingeniørhøjskoler med undtagelse af den i Horsens valgte at fusionere ind i universiteterne, så flertallet af universiteter i dag udbyder diplomingeniøruddannelsen, som er en professionsbacheloruddannelse, selvom det var tanken, at professionsbacheloruddannelserne skulle udbydes på professionshøjskoler og erhvervsakademier.

³ SDU har dog ikke uddannelsesaktivitet i København. Aktiviteterne består af Statens Institut for Folkesundhed, der er en del af SDU.

⁴ I 2018 fusionerede de to professionshøjskoler UCC og Metropol imidlertid til Københavns Professionshøjskole.

Notatet tegner en række udviklingstræk op fra ambitionerne i redegørelsen "Det 21. århundredes videregående uddannelsesinstitutioner" og konstaterer, at der på flere områder er sket markante ændringer, siden reformerne blev lanceret.

- Det er lykkedes at tiltrække studerende til uddannelserne uden for universiteterne, om end der samtidig er sket en forskydning, således at disse uddannelser tiltrækker en mindre andel af de fagligt stærkere studerende.
- Det er lykkedes at øge antallet af udbud af professionsbachelor- og erhvervsakademiuddannelser uden for de store uddannelsesbyer.
- På efter- og videreuddannelsesområdet er det som udgangspunkt mindre oplagt, at reformen har sat markante spor – dels er aktiviteten ikke ændret markant (fx set ift. udviklingen i det ordinære optag), dels endte overvejelser i forlængelse af vedtagelsen af professionshøjskoleloven om udvidelsen af udbuddet af efter- og videreuddannelse med uddannelser på masterniveau med en fastholdelse af status quo.
- Det er lykkedes at skabe institutioner, der har en markant større forsknings- og udviklingsaktivitet end de mange små institutioner, der eksisterede før reformen.

03

Implikationer

Implikationer

Etårige kandidatuddannelser risikerer at erodere rationale for den nuværende institutionsstruktur

Argumentet for at undlade at bruge kræfter på institutionsstruktur svækkes, i det øjeblik halvdelen af kandidaterne fra universiteterne skal være etårige og med et tydeligt arbejdsmarkedssigte. For så bliver det for alvor uklart, hvad rationalet i institutionsstrukturen er. Det vil være et åbent spørgsmål, hvordan den binære model bidrager til at sikre, at vi har et af verdens bedste uddannelsessystemer, når der ikke bare er en række undtagelser fra de grundlæggende principper i den binære struktur, men den ene af dem er så vægtig, at den gælder for halvdelen af kandidaterne fra universiteterne. Giver det så mening at tale om "forskellige, men ligeværdige" sektorer i en situation, hvor alle institutioner skal lave uddannelser af 3½-4 års varighed med et tydeligt arbejdsmarkedssigte? Er de ikke netop ens, men ikke-ligeværdige institutioner, hvis alle institutioner skal det samme, og den ene type universiteter så desuden skal noget mere? Og betyder det, at institutionsstrukturen vil underminere muligheden for at skabe "et af verdens bedste uddannelsessystemer, der vil kunne sikre Danmarks velfærd og velstand langt ind i det 21. århundrede" (Undervisningsministeriet 1997), fordi de uddannelser, der udbydes på erhvervsakademierne og professionshøjskolerne, er sat i en konkurrencesituation i en tid med faldende studenterårgange, der gør det vanskeligt at opretholde uddannelser, der modsvarer samfundets behov?

Behov for eftersyn af institutionsstrukturen

Det er aldrig blevet undersøgt eller evalueret, om den institutionsstruktur, der er konsekvensen af reformerne, faktisk bidrager til, at Danmark får et af verdens bedste uddannelsessystemer. Fraværet af evaluering eller samlet analyse bliver ikke mindre påfaldende af, at "modellen med erhvervsakademier, professionshøjskoler og universiteter, foruden en række specialiserede institutioner, fx på det maritime og kunstneriske område, ikke kan genfindes i andre lande, hverken i Norden, Europa eller resten af verden", som Uddannelses- og Forskningsministeriet konstaterer i "Forsknings- og udviklingsaktiviteter på professionshøjskoler og erhvervsakademier – Rammer, finansiering og forsknings- og vidensproduktion" (Uddannelses- og Forskningsministeriet, 2019b).

Som det fremgår af hovedkonklusionerne, har reformerne givet en tydelig binær model for de videregående uddannelser med en klar arbejdsdeling mellem på den ene side universiteter, der udbyder primært akademiske uddannelser, og på den anden side en "Fachhochschule", der udbyder primært praksisrettede uddannelser. Det kunne i sig selv give anledning til en analyse eller evaluering af uddannelsesstrukturen. Omvendt har der kunne argumenteres for, at uanset om strukturen med fordel kunne justeres, er der behov for at give institutionerne mulighed for at fokusere på at udvikle uddannelser og undervisning frem for at fokusere på organisatoriske omlægninger. For institutionelle reformer er omkostningsfulde – ift. både økonomi, ledelsesfokus og organisatorisk usikkerhed. En måde at mindske behovet for reformer på kan være styrket sammenhæng og styrkede overgange i systemet, fx mellem professionsbachelor- og kandidatuddannelser. Det kan give en tydeligere vej gennem systemet, men vil ikke løse den strukturelle ubalance.

Men når reformen med etårige kandidatuddannelser udfordrer rationalet i institutionsstrukturen, er det tid til at lave en grundig analyse af betydningen af de korte kandidatuddannelser for det samlede uddannelsessystem og debattere behovet for institutionelle tilpasninger.

Denne publikation peger i sit afsluttende kapitel på tre mulige veje:

- Revitalisering af den binære model
- En universitetsmodel
- En fleksibel model, der med inspiration fra bl.a. Norge gør op med de klare opdelinger mellem institutionstyper.

04

**“Ligeværdige, men
forskellige sektorer”**

”Ligeværdige, men forskellige sektorer”

I 1960'erne blev der diskuteret struktur for de videregående uddannelser i Europa. Der var i fx Tyskland og England en opfattelse af, at der var et behov for at styrke uddannelserne uden for universiteterne, og der blev oprettet henholdsvis Fachhochschulen (Hoyningen-Huene 1991) og polytechnics (Brosan 1972), der skulle være videregående uddannelsesinstitutioner, der udbød uddannelser, der var på et videregående niveau, men mere direkte rettet mod arbejdsmarkedet end universiteternes mere akademiske uddannelser. Det er vigtigt at gøre sig klart, at der ikke er klare og kategoriske definitioner af de to institutionstyper i, hvad der betegnes som den binære struktur. Universiteter er primært akademiske, og de andre institutioner er primært praksis-/erhvervsorienterede. En gennemgående karakteristik er desuden, at institutionerne uden for universiteterne ikke udbyder forskeruddannelse, men i modsætning til de tilsvarende danske institutioner udbyder uddannelser på masterniveau. Også i 1960'erne blev der diskuteret institutionsstruktur i Danmark, men dengang var fokus på universitetscentre, hvor akademiske og ikke-akademiske videregående uddannelser kunne eksistere på samme institution. Universitetscentrene blev dog (med enkelte undtagelser) aldrig realiseret i denne form. Men det er værd at bemærke, at det var universitetsvejen, der blev drøftet på dette tidspunkt.

I 1997 satte undervisningsminister Ole Vig Jensen fokus på ”De videregående uddannelsers geografi” i ”Uddannelsesredegørelse 1997” (Undervisningsministeriet 1997). På det tidspunkt var der tæt på 200 institutioner, der udbød videregående uddannelser, og der var ingen samlet gradsstruktur uden for universitetsområdet. Samtidig udbød langt størstedelen af uddannelserne kun en enkelt uddannelse, og det blev diskuteret, hvorvidt det var den optimale brug af ressourcerne. Ydermere var der bekymring for faglig og økonomisk bæredygtighed. I redegørelsen blev Fachhochschulen som alternativ til væksten på universiteterne luftet, idet det forudsås, at uden en reform af området ville de mindre institutioner, der udbyder mellemlange videregående uddannelser, søge mod universiteterne, ”i takt med at de mindre institutioner ikke længere kan magte af følge med hensynet til lærerkvalifikationer, krav om videretransfer, efteruddannelse på højt niveau m.v.”.

Året efter kom redegørelsen ”Det 21. århundredes videregående uddannelsesinstitutioner”.

I denne redegørelse blev det konstateret, at danske videregående uddannelsesinstitutioner i gennemsnit har markant færre studerende per institution end de øvrige nordiske lande og Holland og Tyskland. Ambitionen for redegørelsen er ikke til at tage fejl af: ”Det primære formål med en institutionel reform vil i sin enkelhed være at skabe fundamentet for et af verdens bedste uddannelsessystemer, der vil kunne sikre Danmarks velfærd og velstand langt ind i det 21. århundrede” (Undervisningsministeriet 1998).

Redegørelsen fremstiller fusioner som løsningen på en række problemstillinger på de videregående uddannelser set i lyset af, at der på det tidspunkt var knap 200 institutioner, der udbød videregående uddannelser. I redegørelsen præsenteres to modeller for fusioner, som afspejler de to grundlæggende modeller for videregående uddannelser, der findes internationalt: en model, hvor der er en type institution (universitet), der dækker alle typer videregående uddannelser, og en anden model, hvor der er en grundlæggende sondring mellem primært akademiske institutioner og primært anvendelsesorienterede institutioner. I den danske udformning kom det til at hedde en CVU-model og en universitetsmodel:

- I **CVU-modellen** vil institutioner, der udbyder korte og mellemlange videregående uddannelser, fusionere for at skabe centre for videregående uddannelse. Formålet med denne model er for at det første at styrke KVU- og MVU-uddannelsernes mulighed for et kvalitetsløft, og for det andet handler det om at skabe regionale uddannelsescentre. Og for det tredje handler det om at opbygge et attraktivt alternativ til universiteterne (EVA 2005).
- I **universitetsmodellen** vil MVU-institutioner blive fusioneret med universiteter. Visionen bag universitetsmodellen var at skabe stærke uddannelsescentre, der en med faglig kerne omkring forskning udbyder videregående uddannelser på et højt internationalt niveau. På den ene side er det ambitionen at hæve MVU-uddannelserne fagligt, på den anden side er det ambitionen, at universiteterne "revitaliseres gennem indfusioneringen af de mere professionsorienterede og erhvervsrettede MVU-uddannelser".

Diskussionen om de to modeller blev kort, for samme år som "Det 21. århundredes videregående uddannelsesinstitutioner" var udkommet, blev der udskrevet valg, og den nye undervisningsminister, Magrethe Vestager, udgav en ny redegørelse, der alene havde sigte på CVU-modellen. Og det var den beslutning der blev truffet: Danmark skulle have en binær uddannelsesmodel på linje med Holland, Tyskland, Østrig og Schweiz.

Beslutningen blev på den ene side udmøntet i lovgivning om centre for videregående uddannelser, professionsbachelorgraden som et samlet grads niveau for de mellemlange videregående uddannelser, akkreditering til university college og senere en samlet lovgivning for erhvervsakademiuuddannelser og professionsbacheloruddannelser med top-up-versioner af professionsbacheloruddannelserne og senere professionshøjskoler og senere igen forskningsret og -pligt for både erhvervsakademier og professionshøjskoler. På den anden side blev beslutningen implementeret med en så betydelig hensyntagen til institutionernes ønsker, at der kan argumenteres for, at resultatet er en institutionsstruktur, hvor de to modeller findes side om side, dog med CVU-modellen som dominerende på de fleste områder.

I det følgende gennemgås først væsentlige elementer i den lovgivning, der har udmøntet reformen, og dernæst nogle af de væsentlige udtagelser, der fulgte.

Vejen til ligestillede erhvervsakademier og professionshøjskoler

Den første reform, der bidrog til at skabe den nuværende institutionslandskab, var reformen af erhvervsakademiuuddannelserne i 1997 (Folketinget 1997). Med reformen skabtes en fælles erhvervsakademigrad som fælles uddannelsesgrad. Formålet var bl.a. at udvikle udbuddet af uddannelser for at gøre dem mere attraktive for ansøgerne og erhvervslivet og desuden fremme dynamik og fornyelse (Undervisningsministeriet 2000c). I årene efter er "erhvervsakademier" ikke selvstændige institutioner, men samarbejder mellem erhvervsskoler, der blev understøttet af ministeriet (Undervisningsministeriet 2002).

Således blev den første reform, som for alvor ændrer institutionslandskabet, CVU-reformen, der skabte centre for videregående uddannelse og professionsbachelorgraden. I 2000 blev der etableret et fælles sæt uddannelsesregler for de mellemlange videregående uddannelser, og for første gang kom der en fælles uddannelsesgrad på området, professionsbachelorgraden, som tjente til at understrege, at uddannelser var sidestillede med universiteternes bachelorgrader, men samtidig forskellige fra med berettigelsen "professions-".

Ydermere kom der en lovgivning for CVU'er og en lov om Danmarks Pædagogiske Universitet. Som led i loven blev Danmarks Lærerhøjskoles lokalafdelinger sammenlagt med CVU'er.

CVU'erne endte med at være en mellemstation. Efter at loven var vedtaget, var der både egentlige fusioner, samarbejde mellem selvstændige institutioner (betingede CVU'er) og fritstående institutioner. Hertil kom, at erhvervsakademierne på dette tidspunkt ikke var samtænkt med CVU'erne. Det ændrede sig i 2008 med vedtagelsen af lov professionshøjskoler. Med professionshøjskolerne var det stort set slut med fritstående institutioner og samarbejdende institutioner (betingede CVU'er). Samtidig blev antallet af institutioner reduceret, således at der var en professionshøjskole per region – dog to i Region Hovedstaden og Region Syddanmark (oprindeligt tre i region Syddanmark). Samtidig blev der vedtaget en ny uddannelseslov, der samlede erhvervsakademi- og professionsbacheloruddannelserne i én lov og skabte mulighed for, at et professionsbachelor-niveau kan nås som en overbygning til en erhvervsakademiuddannelse. I forlængelse af loven om professionshøjskoler blev der også vedtaget lov om erhvervsakademier (Rambøll 2013). Dermed var den struktur, vi har i dag, etableret. Ved etableringen var erhvervsakademierne forpligtiget til at udbyde professionsbacheloruddannelser i samarbejde med professionshøjskoler. Det ændrede sig med lovændringen, der trådte i kraft i 2014, og som samtidig stillede krav til forsknings- og udviklingsaktiviteter for professionshøjskoler og erhvervsakademier og foreskrev, at deres vidensgrundlag skulle basere sig på udviklingsviden og forskning (Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser 2013).

En implementering med væsentlige undtagelser

Reformerne har betydet, at Danmark har en binær struktur for de videregående uddannelser, hvor institutionerne uden for universiteterne principielt er opdelt i to typer institutioner, der begge udbyder professionsbacheloruddannelser og erhvervsakademiuddannelser rettet mod henholdsvis det private (erhvervsakademier) og det offentlige (professionshøjskoler) arbejdsmarked. Derudover står en række institutioner uden for denne opdeling. Det gælder de maritime uddannelser og de kunstneriske uddannelser.

Der kan siges at være tre grundprincipper for uddannelsernes institutionelle tilknytning på det videregående område:

- Universiteterne udbyder bacheloruddannelser, professionshøjskoler og erhvervsakademier udbyder begge professionsbacheloruddannelser og erhvervsakademiuddannelser.
- Erhvervsakademierne udbyder primært uddannelser målrettet det private arbejdsmarked, mens professionshøjskoler primært udbyder uddannelser målrettet det offentlige arbejdsmarked.
- Universiteterne står for udbuddet af uddannelser over bachelorniveau, altså master, kandidat og ph.d.

Men som det vil fremgå i det følgende, er reformerne implementeret på en sådan måde, at der er markante undtagelser fra alle tre principper.

Professionsbacheloruddannelser på universiteterne

Der mangler ikke eksempler på, at universiteterne udbyder andet end bachelor- og kandidatuddannelser, mens erhvervsakademier og professionshøjskoler alene udbyder professionsbachelorgrader og erhvervsakademigrader. Københavns Universitet udbyder fx erhvervsuddannelserne til skov og naturtekniker og professionsbacheloruddannelsen til tandplejer. Det er således alene RUC og ITU, der alene udbyder uddannelser, der falder inden for principperne.⁵

En række af eksemplerne på universitetsområdet skyldes historiske forhold. HD er ganske vist en uddannelse på diplomniveau, men er udviklet som udbud på handelshøjskolerne, længe før man tænkte i CVU'er. På samme måde er udbuddet af professionsbacheloruddannelsen til tandplejer udviklet og udbudt på de daværende tandlægehøjskoler.

Imidlertid er fusioneringen af diplomingeniøruddannelserne med universiteterne en klar fravigelse af CVU-ideen og omvendt i tråd med universitetsmodellen. CBS, RUC og ITU er de eneste universiteter, der ikke udbyder ingeniøruddannelser på professionsbachelorniveau⁶. Udbuddet af diplomingeniøruddannelser er siden 1994 foregået både på universiteterne (DTU og AAU) og uden for universitetsregi. Det er værd at bemærke, at inden CVU-reformen blev besluttet, var der på ingeniørområdet gennemført en række fusioner, som lå i tråd med tankerne i universitetsmodellen. Fx var ingeniørhøjskoler i Haslev, Helsingør og Esbjerg fusioneret med henholdsvis DTU og AAU. Men efter beslutning om CVU-reformen blev de sidste ingeniørhøjskoler indfusioneret i universiteterne undtagen Ingeniørhøjskolen Horsens (der blev en del af professionshøjskolen VIA University College). Siden har også Professionshøjskolen Absalon etableret et udbud af diplomingeniøruddannelsen, således at diplomingeniøruddannelsen i dag udbydes på såvel professionshøjskoler som universiteter.

At diplomingeniøruddannelsen udgør en undtagelse, er særligt bemærkelsesværdigt, fordi det i udlandet typisk har være ingeniøruddannelserne, der udgjorde et bærende element i Fachhochschulen og polytechnics (Hoyningen-Huene 1991). Det er værd at bemærke, at udviklingen i optaget til diplomingeniøruddannelser viser, at fusionen er lykkedes, i den forstand at uddannelserne ikke er sygnet hen på universiteterne – tværtimod. Ydermere er det, så sent som ved fremsættelsen af lov om professionshøjskoler i 2007, fortsat intentionen, at ingeniørhøjskolerne skal være en del af professionshøjskolerne: "Hvis ingeniørhøjskolen ikke indgår i en eller flere professionshøjskoler efter stk. 1-4 [hvilket bl.a. vil sige inden 31. december 2014], sammenlægger undervisningsministeren ingeniørhøjskolen, eventuelt kombineret med en spaltning heraf, med en eller flere professionshøjskoler (Folketinget 2007).

Kandidat- og ph.d.-uddannelse uden for universiteterne

Ift. spørgsmålet om kandidat- og ph.d.-uddannelser er der ingen undtagelser på professionshøjskole- og erhvervsakademiområdet. Det er værd at bemærke, at i det daværende kulturministerium valgte man en vej, der i høj grad minder om en universitetsmodel. Da CVU-reformen blev

⁵ For CBS' vedkommende er undtagelsen dog HD som godt nok er en diplomuddannelse, men den udbydes alene på universiteter og er etableret og udviklet i denne uddannelsessammenhæng.

⁶ På KU udbydes professionsbacheloruddannelsen "skov- og landskabsingeniør".

vedtaget i 2000, var der på det kunstneriske område både uddannelser, der havde kandidattitlen, og en række uddannelser, der ikke havde. Hvor de videregående uddannelser på Undervisningsministeriets (siden Uddannelsesministeriets) område blev slået sammen til større institutioner efter CVU-modellen, fulgte eksempelvis designskolerne en vej, der kan minde om udviklingen for de britiske polytechnics efter 1992, idet de fik adgang til at udbyde ph.d.-uddannelser. På samme måde er de omfattet af en stillingstruktur, der indeholder professortitlen.

På denne måde fik de kunstneriske uddannelser adgang til udbud og titler, der er for uddannelsesinstitutionernes vedkommende ellers er forbeholdt universiteter. Dermed fulgte de i sporet på Danmarks Biblioteksskole, der allerede i 1998 havde fået til opgave at "drive forskning [...] indtil det højeste videnskabelige niveau" (Uddannelses- og Forskningsministeriet 1998). Med undtagelse af Den Danske Filmskole indplaceredes samtlige danske kunstneriske uddannelser⁷ i 2010 deres egen kvalifikationsramme, hvor uddannelserne fik samme niveauer som akademiske bachelor-, kandidat- og masteruddannelser – dog med særegne gradstypebeskrivelser (Kulturministeriet 2021). Der er dog ikke de samme krav til forskningsbaseret for så vidt angår de kunstneriske grader som de tilsvarende grader på universitetsområdet. Udover på det kunstneriske område udbydes der også uddannelser på masterniveau på Forsvarsakademiet.

Udbuddet af ikke-akademiske erhvervsrettede videregående uddannelser

Hvad angår offentligt rettede uddannelser er opdelingen mellem universiteter og øvrige institutioner stringent. Universiteterne udbyder kandidatuddannelser, mens professionshøjskolerne udbyder uddannelser på professionsbachelor- og erhvervsakademiveau. Der er som nævnt undtagelser, fx tandplejer, men hovedreglen holder.

På det private arbejdsmarkedet billedet markant mere komplekst. Ikke bare udbyder universiteterne som nævnt ovenfor diplomingeniøruddannelser og enkelte andre uddannelser, der på professionsbachelor er rettet mod det private erhvervsliv. Alle professionshøjskoler udbyder også privatrettede uddannelser – i større eller mindre grad. Mest markant er Professionshøjskolen UCN og UCL Erhvervsakademi og Professionshøjskole, der er skabt af fusioner, og som også omfatter et erhvervsakademi. Derudover har professionshøjskolen VIA University College en væsentlig privatrettet uddannelsesaktivitet som følge af, at bl.a. Ingeniørskolen i Horsens, TEKO (Dansk Konfektions- og Trikotageskole) og Animationsværkstedet endte med at blive en del af VIA University College. Også Københavns Professionshøjskole og UC SYD har enkelte privatrettede uddannelser, fx laborant, mens Professionshøjskolen Absalon med udbuddet af diplomingeniør også har fået uddannelser målrettet det private arbejdsmarked. Det omvendte gør sig ikke gældende for erhvervsakademierne – dog er der også her uddannelser, der sigter mod både et privat og et offentligt arbejdsmarked, fx administrationsøkonom.

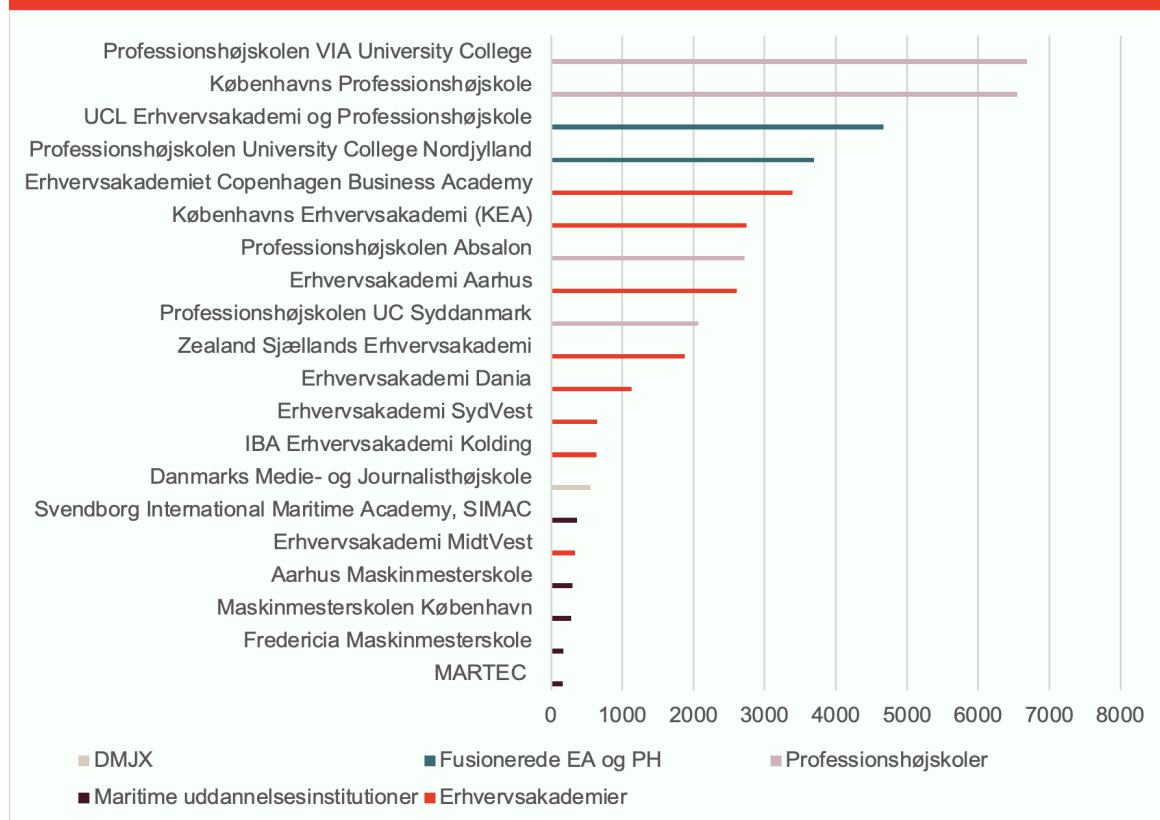
Hertil kommer, at en række uddannelser, der overvejende er rettet mod det private arbejdsmarked, ikke er omfattet af universitets-/professionshøjskole-/erhvervsakademistrukturen. Det drejer sig om kunstneriske uddannelser, Danmarks Medie- og Journalisthøjskole og de maritime uddannelser, som afviger ift. institutionsstrukturen.

⁷ Eksempler på uddannelser: konservatorierne, Konservatorskolen og scenekunstscolerne.

Om årsagerne til dette er gode eller dårlige skal ikke vurderes her, men det kan konstateres, at resultatet af reformerne for så vidt angår privatrettede uddannelser har resulteret i en struktur, der rummer en markant større kompleksitet i koblingen mellem institutionstyper og uddannelsesstyper, end det er tilfældet på det offentlige område.

I figur 1 nedenfor ses de forskellige danske erhvervsakademier, maritime uddannelser og professionshøjskoler. Forskellen mellem antal optagne er stor. Det er særligt professionshøjskolerne, som har de største optag, og man kan se, at der stadig i 2021 er stor forskel uddannelsesinstitutionernes størrelse. Det tyder på, at flere uddannelsesinstitutioner stadig har præg af at udbyde enkeltuddannelser – hvilket fx er tilfældet med maskinmesterskolen.

Figur 1 // Optag på institutioner, der udbyder erhvervsakademiuddannelser og professionsbacheloruddannelser uden for universiteter (2021)

Kilde: Tilgangstal fra Uddannelses- og Forskningsministeriets datavarehus

05

**“Hvor skal væksten
finde sted?”**

”Hvor skal væksten finde sted?”

Allerede i uddannelsesredegørelsen fra 1997 er en del af motivationen for reform af uddannelserne uden for universiteterne, at væksten på de videregående uddannelser i fremtiden skal kanaliseres væk fra landets universiteter (Undervisningsministeriet 1997). Ambitionen går igen i lov om professionshøjskoler for videregående uddannelser, der blev vedtaget i 2008, og hvor der i bemærkningerne står (Uddannelses- og Forskningsministeriet 2008):

”Der skal skabes videregående uddannelser i verdensklasse og grundlag for, at flere unge gennemfører en videregående uddannelse af høj kvalitet, der kan leve op til de udfordringer og muligheder, som den stigende globalisering giver Danmark. De korte og mellemlange videregående uddannelser skal bidrage væsentligt til dette mål og til ambitionen om at sikre et uddannelsesniveau i Danmark, der kan måle sig med de bedste i verden. Samtidig skal disse uddannelser udgøre en større andel af væksten i antallet af unge med en videregående uddannelse.”

Og ikke bare skal der flere på de eksisterende uddannelser, det er også ambitionen, at der skal udbydes flere uddannelser: ”Visionen er, at der om 10 år tilbydes langt flere praksisorienterede uddannelser på bachelorniveau overalt i landet, herunder ikke mindst tekniske og merkantile uddannelser rettet mod den private sektor. Det forudsætter styrkelse af såvel kvaliteten som kapaciteten på de videregående uddannelser.” En række af de nye uddannelser blev skabt som professionsbacheloruddannelser, der var en halvandetårig overbygning på erhvervsakademiuddannelser – de såkaldte top-up-uddannelser.

Det fremgår tydeligt af nedenstående figur, at ambitionen om øget optag på erhvervsakademi- og professionsbacheloruddannelserne er lykkedes. Siden 2014 er professionsbacheloruddannelser – på tværs af institutionstyper – blevet den type videregående uddannelse, der har det største optag. Det skal understreges, at optaget på professionsbacheloruddannelser både omfatter optag på ordinære professionsbacheloruddannelser og såkaldte top-up-professionsbacheloruddannelser, der bygges oven på en erhvervsakademiuddannelse.

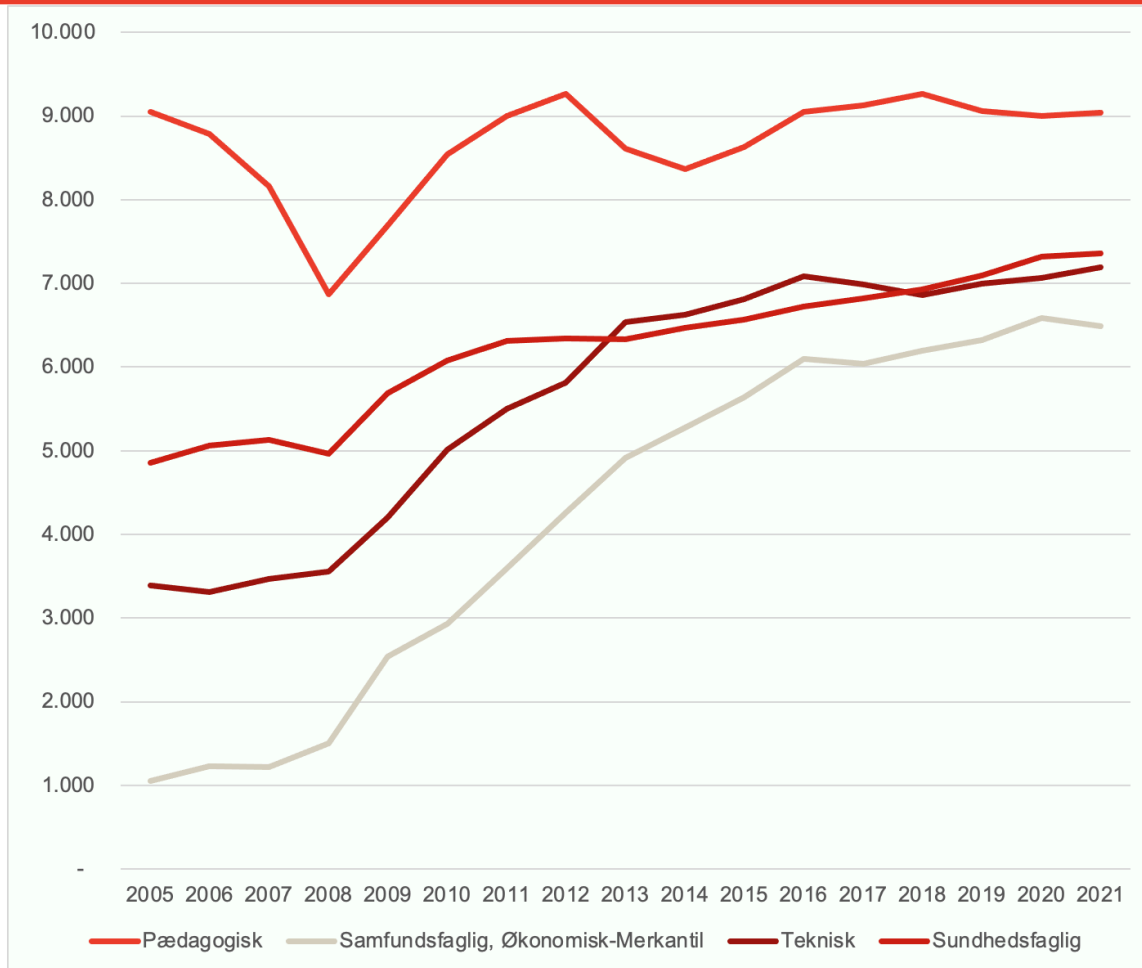
Figur 2 // Tilgang til uddannelsestyper på tværs af institutionstyper

Kilde: Danmarks Statistik

Langt størstedelen af væksten (94 pct.) i optaget på professionsbacheloruddannelserne sker inden for fire områder, hvoraf alene "Samfundsfaglig, Økonomisk-Merkantil, MVU" og "Teknisk, MVU" tegner sig for 61 pct. Af den samlede vækst.

Figur 3 // Optag på professionsbacheloruddannelser, fordelt på hovedområde på tværs af institutionstyper

Kilde: Danmarks Statistik

Det skal understreges, at der i en årrække har været ledige pladser på det pædagogiske område⁸.

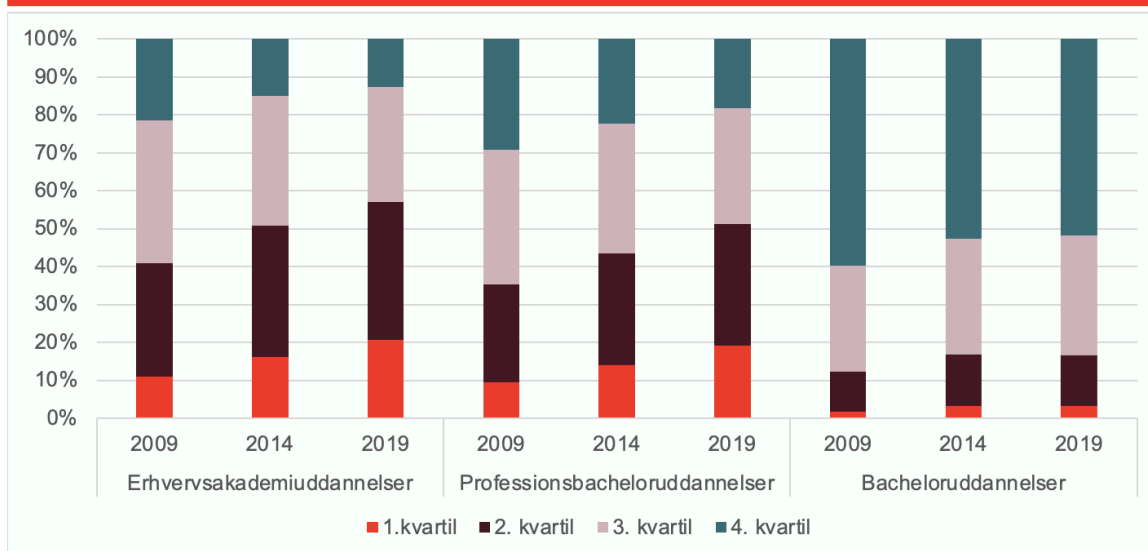
Reformerne skulle ikke alene øge optaget, men også løfte kvaliteten i uddannelserne og sidestille professionsbachelorgraden med den akademiske bachelorgrad.

⁸ Se optag på side 3 af Uddannelses- og Forskningsstyrelsens rapport "[Optaget 2022](#)"

”Lovforslaget indfører en ny titel, professionsbachelor titlen. Titlen er en kvalitetsbetegnelse for disse uddannelsers værdier, hvor et dynamisk samspil mellem teori og praksis kan bringe uddannelserne på sideordnet niveau med universiteternes bacheloruddannelser” (Undervisningsministeriet 2000b).

Om det er lykkedes at hæve kvaliteten, ligger uden for denne analyse at besvare. Det kan dog nævnes, at EVA fra 2004 gennemførte en række akkrediteringer af CVU’er til titlen ”university college”, hvilket var en anerkendelse af en udvikling i kvaliteten (Undervisningsministeriet 2004). Til gengæld ser det ikke ud til, at de studerende opfatter de to uddannelsestyper som sidestillede. I hvert fald har en analyse fra DEA vist, at der siden 2009 er sket en segmentering af de studerende på de forskellige videregående uddannelsestyper, således at andelen af studerende med svage faglige forudsætninger er øget uden for universiteterne, mens det i lagt mindre grad har været tilfældet på universiteterne.

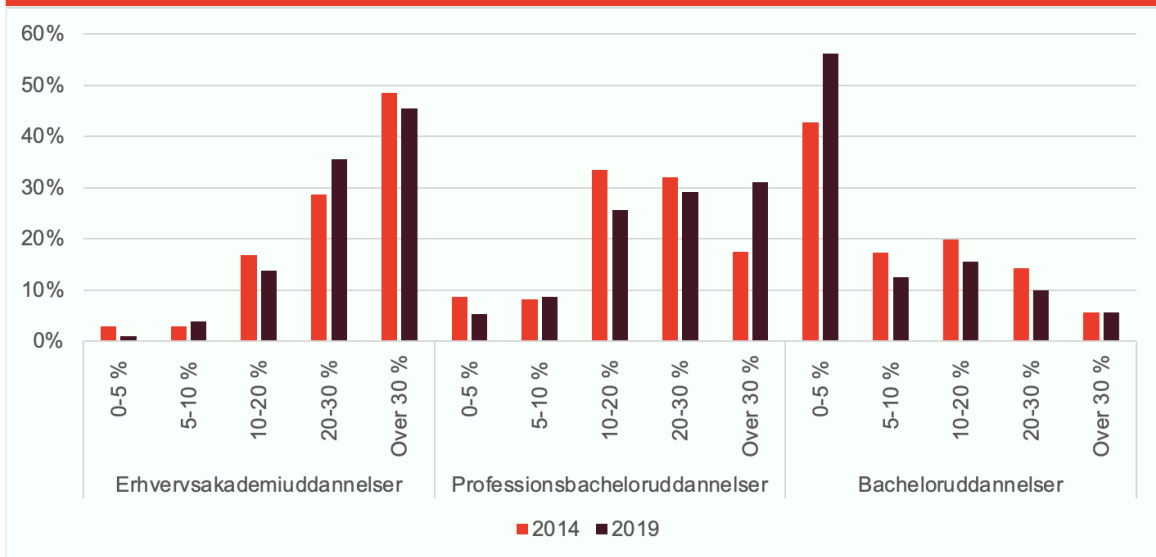
Figur 4 // Andel af studerende, som kommer fra de fire karakterkvartiler, beregnet ud fra karaktergennemsnittet i grundskolen

Kilde: <https://dea.nu/i-farver/publikationer/et-uddannelseslandskab-i-forandring>

Det gælder, både hvis man ser på andelen på tværs af alle uddannelser inden for de forskellige uddannelsestyper, og hvis man ser på andelen af udbud med en stor andel af fagligt svage studerende.

Figur 5 // Fordeling af uddannelser efter andel af studerende med de 25 pct. laveste gymnasiekarakterer

Kilde: <https://dea.nu/i-farver/publikationer/et-uddannelseslandskab-i-forandring>

Ift. ønsket om, at en øget del af væksten på de videregående uddannelser skal finde sted uden for universiteterne, har erhvervsakademi- og professionsbacheloruddannelser været en succes, i den forstand at det er lykkedes dem at få en væsentlig del af de studerende til at søge mod disse uddannelser. Det skal dog understreges, at dette er en samlet betragtning. Eksempelvis har søgnin-gen til folkeskolelærere, pædagog og sygeplejerske være vigende i en årrække, på trods af at der er udfordringer med at besætte ledige stillinger (Uddannelses- og Forskningsministeriet 2022).

Det ser således ikke ud til, at det er lykkedes at etablere to forskellige, men ligeværdige sektorer set fra de studiesøgendes perspektiv. I hvert fald er der i dag i betydelig grad en arbejdsdeling, hvor universitetet er for de fagligt stærke studerende, mens erhvervsakademier og professionshøj-skoler typisk optager studerende med lavere karaktergennemsnit. Dog skal det bemærkes, at en undersøgelse, DEA gennemførte blandt mere end 3.000 gymnasieelever, ikke fandt, at en univer-sitetsuddannelse i sig selv var tiltrækkende (DEA 2022a).

06

**Opretholdelse af
udbud uden for de
store byer**

Opretholdelse af udbud uden for de store byer

Et af de væsentlige uddannelsespolitiske dagsordener de seneste år har været den regionale fordeling af uddannelsesudbud. Det var også centralt i reformerne: "Den nye CVU-institutionsform vil muliggøre en ny institutionsstruktur, hvor regional koncentration af kræfterne kan ske samtidig med bevarelse af de lokale udbudssteder og lokal kompetence" (Undervisningsministeriet 2000b). Loven slår eksplicit fast, at en institution "ikke uden undervisningsministerens godkendelse og uden at have hørt en eventuel studiebestyrelse [kan] lukke en partners uddannelsessted, herunder ophøre med at udbyde den eller de korte og mellemlange videregående uddannelser, der på sammenlægnings- eller spaltningstidspunktet blev udbudt på uddannelsesstedet" (§ 27e, stk. 5, litra 1). Ambitionen videreføres i professionshøjskoleloven, hvor institutionerne er forpligtiget til at dække et regionalt uddannelsesudbud (Folketinget 2007). Her står i bemærkningerne, at:

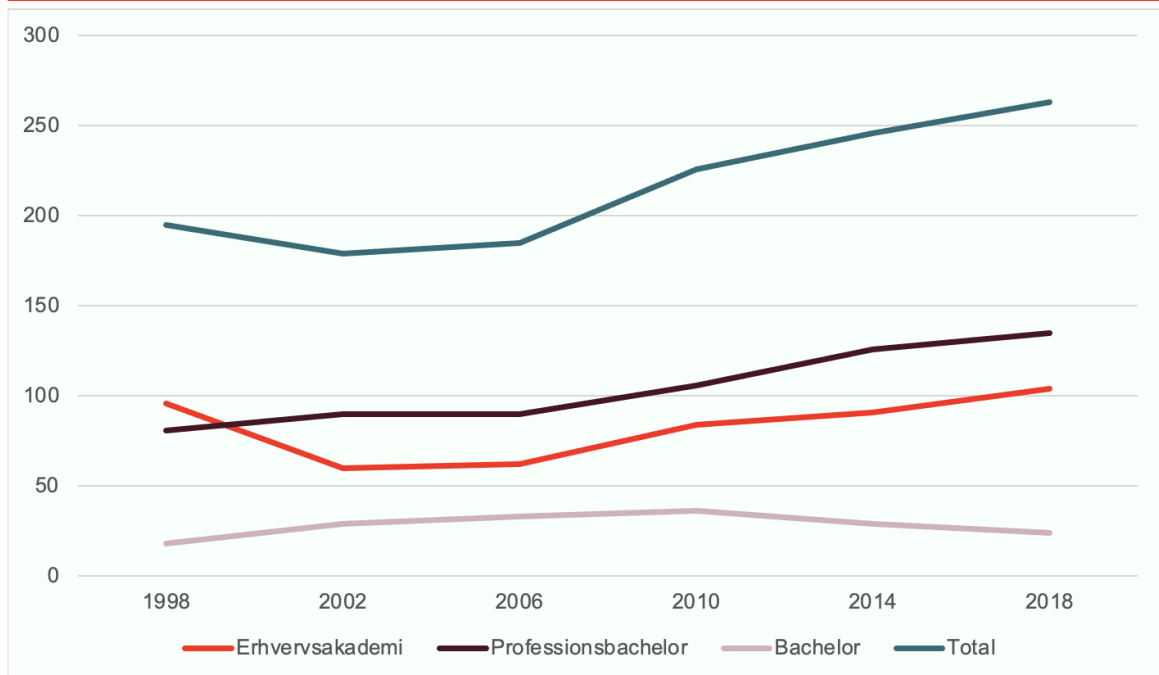
"En række af de små faglige miljøer i udkantsområder har svært ved at fastholde søgning og kvalitet, og de har svært ved at leve op til de nye og mere krævende målsætninger. Det skaber vanskeligheder med at fastholde udbuddet af uddannelse i alle egne af landet.

Ved at skabe professionshøjskoler, der har en større kvantitativ og kvalitativ resourcebasis, kan behovet for at varetage vigtige regionale behov tilgodeses langt bedre.

Der kan skabes og fastholdes attraktive uddannelsesmiljøer overalt i landet, idet stærkere miljøer kan understøtte svagere udkantsmiljøer. Der kan etableres differentierede løsninger i overensstemmelse med de lokale behov."

En DEA-analyse fra 2021 viste, at der er sket en markant vækst i udbuddene uden for de fire store uddannelsesbyer siden 2006 og altså efter gennemførelsen af reformerne (DEA 2021). På samme måde har Danske Professionshøjskoler vist (Børne- og Undervisningsministeriet 2007), at der for de fire store professionsuddannelser (uddannelserne til pædagog, sygeplejerske, lærer og socialrådgiver) er sket en vækst i udbuddene fra i alt 48 i 2000 til i alt 61.

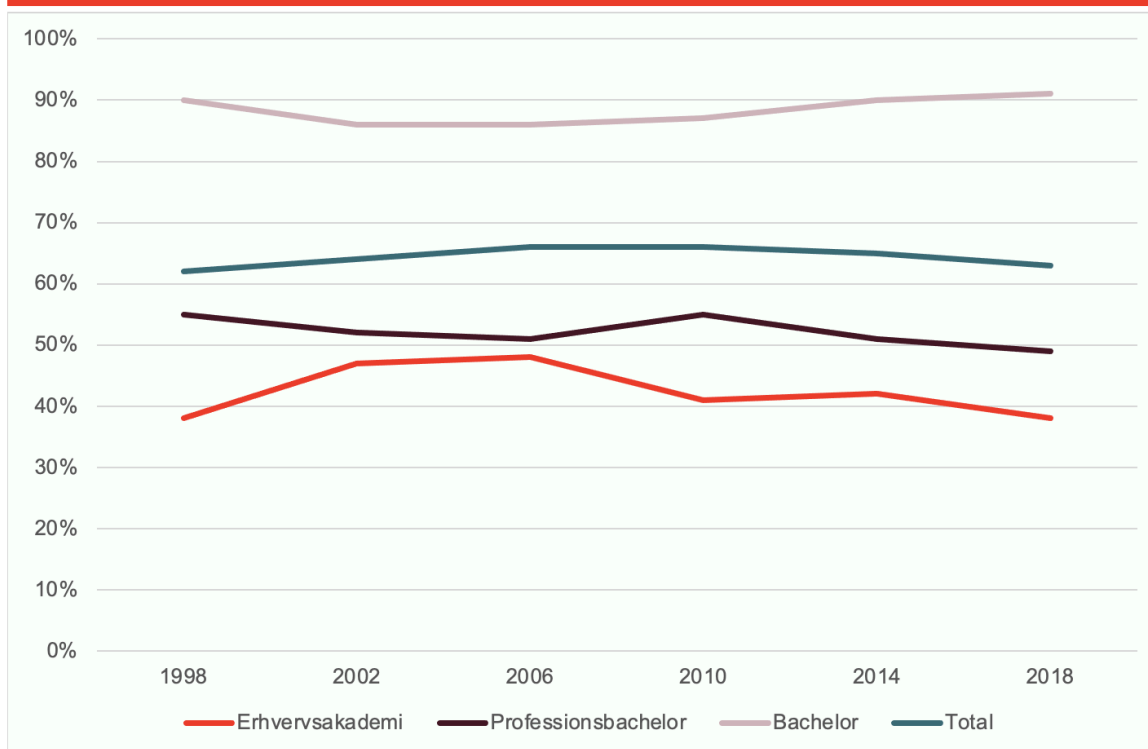
Figur 6 // Udvikling i antallet af uddannelsesudbud uden for de fire store uddannelsesbyer, 1998-2018

Kilde: Kilde: <https://dea.nu/i-farver/publikationer/et-uddannelsesdanmark-i-balance/>

Det gælder ikke alene, at antallet af udbud uden for de store byer er steget. Andelen af professionsbachelor- og erhvervsakademiudbud uden for de store uddannelsesbyer er også steget, som det fremgår af figur 6.

Figur 7 // Udviklingen i andelen af forskellige typer af videregående uddannelser i de fire store uddannelsesbyer, 1998-2018

Kilde: <https://dea.nu/i-farver/publikationer/et-uddannelsesdanmark-i-balance/>

Det skal nævnes, at sammenlignet med 1998 var der i 2008 seks færre kommuner, hvor man kunne læse præcis én videregående uddannelse. Omvendt er antallet af kommuner, hvor man kan læse mere end én videregående uddannelse, steget. Fx var der i 2008 19 kommuner uden for de store byer, hvor man kunne læse mindst fem videregående uddannelser. Sammenfattet er udbuddet uden for de store uddannelsesbyer opretholdt siden reformen. Men det har været udfordrende at øge søgningen for uddannelser uden for de store byer i en grad, der modsvarer den udbyggede kapacitet. I 2021 var der efter optaget ifølge Den Koordinerede Tilmelding 31 pct. af studiepladserne uden for de store byer, der var ledige. Det gjaldt for 12 pct. af studiepladserne i de store byer (Uddannelses- og Forskningsstyrelsen 2021). Siden er der med udflytningsreformen sket en reduktion af antallet af studiepladser i de store byer. Samtidig bliver ungdomsgangene mindre.

07

**Fra udviklings-
baseret og frem**

Fra udviklingsbaseret og frem

En af ambitionerne helt fra de tidligste overvejelser om institutionelle reformer var at styrke kvaliteten af uddannelserne: "For at styrke det faglige niveau og den faglige dynamik samt undervisningens relevans kunne man udviklingsbasere institutionerne" (Undervisningsministeriet 1997). Begrebet udviklingsbaseret blev videreført som en del af den treenighed, der senere skulle udgøre professionsbacheloruddannelsernes vidensgrundlag, der skal være karakteriseret ved:

- "Nem og hurtig inddragelse af viden om centrale tendenser i professionen (professionsbaseret)"
- Undervisning baseret på egne forsøgs- og udviklingsarbejder (udviklingsbaseret) og
- Nem og hurtig inddragelse af viden om forskning og forskningsresultater inden for uddannelsens fagområde (forskningstilknudning)" (Undervisningsministeriet 2000a).

Begrebet forskningstilknudning udgik i 2007 med lov om erhvervsakademiuddannelser og professionsbacheloruddannelser, der viderefører udviklingsbaseret og erhvervs- og professionsbaseret. Det præsiseres dog samtidig, at "et centralt element i de videregående uddannelsers udviklingsbaseret er at sikre sammenhængen til relevant forskning. Undervisningen skal inddrage resultater fra national og international forskning, der har relevans for den enkelte uddannelse. Formålet med at anvende og formidle relevante forskningsresultater er at sikre, at uddannelserne er funderet i den nyeste viden, der kan bidrage til at kvalificere erhvervs- og professionsudøvelse i praksis" (Undervisningsministeriet 2008).

Parallelt med vedtagelsen af en samlet lov for erhvervsakademiuddannelser og professionsbacheloruddannelser behandlede forslag til lov om professionshøjskoler. Denne lov fastslår, at professionshøjskolerne skal varetage en videncenterfunktion, et begreb der tidligere var anvendt bl.a. i forbindelse med akkrediteringen af CVU'er til university college-status (Folketinget 2007).

I 2013 afskaffede man begrebet udviklingsbaseret i institutionsloven og erstattede det med en formulering om, at uddannelserne skal "bygge på forsknings- og udviklingsviden"⁹. Samtidig si-destilles vidensgrundlaget for erhvervsakademi- og professionsbacheloruddannelser. Erhvervsakademier og professionshøjskoler får forsknings- og udviklingsret og -pligt, idet de skal "varetage praksisnære og anvendelsesorienterede forsknings- og udviklingsaktiviteter og herigennem aktivt medvirke til, at ny viden tilvejebringes og bringes i anvendelse i såvel den private som den offentlige sektor" (Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser 2013). Lovændringen kom, efter at institutionerne havde fået midler til forskning og udvikling på finansloven. Midlerne til forskning og udvikling "skal anvendes i henhold til OECD's Frascati Manual" (OECD 2015). Men i institutionsloven præsiseres det, at den samlede forsknings- og udviklingsopgave for institutionerne er bredere. For i lovbemærkningerne præsiseres det, at begrebet forsknings- og udviklingsaktiviteter, "dels omfatter aktiviteter i henhold til alment og internationalt anerkendte

⁹ Udviklingsbaseringsbegrebet fremgår dog stadig af lov om erhvervsakademiuddannelser og professionsbacheloruddannelser.

definitioner af forskning og udvikling, dels væsentlige aktiviteter, som falder uden for disse definitioner". De sidstnævnte aktiviteter indkredses med følgende formulering: "bl.a. praksisdrevne innovationsaktiviteter i samarbejde med én eller flere virksomheder om frembringelse af nye eller væsentligt forbedrede løsninger på konkrete problemstillinger, omsætning af ny viden i uddannelser, kompetenceudvikling, eksternt rettet vidensformidling, konsulentytelser m.v." Dermed får forsknings- og udviklingsaktiviteterne et praksisorienteret sigte, som skal bidrage til at løse konkrete samfundsudfordringer.

Loven fastslår, at forsknings- og udviklingsaktiviteterne på professionshøjskoler og erhvervsakademier har til "formål at tilvejebringe ny viden og konkrete løsninger på udfordringer inden for de erhverv og professioner", som uddannelserne er rettet mod.

Erhvervsakademier og professionshøjskoler har således fået en forpligtigelse til forskning og udvikling inden for Frascatimanualens rammer rettet mod de specifikke uddannelser, der udbydes. Det er en ambitiøs målsætning, og loven tydeliggør ikke, hvad implikationerne af lovgivningen er:

- Alle uddannelser bygger på forskning og udviklingsviden. Det betyder dog ikke, at der skal være forskning og udvikling inden for alle områder.
- Alle forsknings- og udviklingsaktiviteter skal "tilvejebringe ny viden og konkrete løsninger på udfordringer inden for de erhverv og professioner". Nogle aktiviteter kan dække flere uddannelser, men jo mere forskelligartede erhverv og professioner der er tale om, jo vanskeligere vil det være at sikre, at aktiviteterne meningsfuldt dækker flere uddannelser.
- Finansloven fastslår, at aktiviteterne skal leve op til OECD's definition af forskning og udviklingsskabende arbejde foretaget på et systematisk grundlag for at øge den eksisterende viden, samt udnyttelsen af denne viden til at udtænke nye anvendelsesområder.
- Stillingstrukturen fastslår, at adjunkternes arbejdsopgaver skal omfatte 25 pct. forskning og udvikling – dog i den brede forståelse af begrebet, som også findes.

Uddannelses- og Forskningsministeriet gennemførte med bidrag fra bl.a. EVA en evaluering af forsknings- og udviklingsaktiviteterne, der blev offentliggjort i 2019. Evalueringen indeholder ikke en samlet konklusion, men Danmarks Forsknings- og innovationspolitiske Råd (DFIR 2023) skriver, at "UFM's evaluering fra 2019 konkluderede overordnet, at de to institutionstyper har formået at gennemføre en relativt succesfuld kapacitetsopbygning frem til 2018". En af konklusionerne er eksempelvis, at professionshøjskolernes publikationsaktivitet er steget, og den del af publikationerne, der kan beregnes citationsmæssigt gennemslagskraft på, ligger over verdensgennemsnittet (Uddannelses- og Forskningsministeriet 2019b).

Hvad angår ressourcerne, er bevillingerne til forskning og udviklingsbevillingerne på erhvervsakademier og professionshøjskoler på mellem 1,6 og 82,5 mio. kr. årligt (2019-niveau) (Uddannelses- og Forskningsministeriet 2019b). Samtidig ser der ud til være en sammenhæng mellem bevillingernes størrelse, således at de to institutioner, der har modtaget flest statslige midler, også har hjemtaget flest eksterne bevillinger (henholdsvis ca. 120 og ca. 150 mio. kr. i 2015-2017), mens de institutioner, der modtager færrest midler, også er at finde blandt dem, der ikke har modtaget bevillinger i perioden (Uddannelses- og Forskningsministeriet 2019b). "DFIR observerer,

at professionshøjskoler og erhvervsakademier fortsat omsætter det relativt beskedne finanslovstilskud til FoU til et højt aktivitetsniveau, også på trods af at finanslovstilskuddet har været konstant siden 2013” (DFiR, 2023).

Med forsknings- og udviklingsopgaven kommer de danske professionshøjskoler og erhvervsakademier til at minde mere om andre institutioner i andre lande med en binær institutionsstruktur (Lepori og Kyvik 2010; BMBF 2022). Samtidig betyder forsknings- og udviklingsopgaven også, at forskellen mellem universiteter og professionshøjskoler mindskes, om end der ift. såvel karakteren af forskningsområdet og forskningens omfang og gennemslagskraft er markante forskelle på de forskellige institutionstyper. Den semantiske lighed mellem at ”bygge på forsknings- og udviklingsviden” og ”forskningsbasering” er let at få øje på, men kan let trækkes for langt. Der er stadig væsentlig forskel på den forskningsopgave, universiteterne har, og den opgave, professionshøjskoler og erhvervsakademier har – herunder at universiteterne er de eneste, der har hjemmel til at gennemføre grundforskning, og som har en forpligtigelse til at værne om forskningsfriheden. I 2022 fik erhvervsakademier og professionshøjskoler 371 mio. kr. af de samlede offentlige forskningsbevillinger på finansloven på 19 mia. kr., svarende til ca. 2 pct.

Det ændrer dog ikke ved, at ti års erfaring med forskning og udvikling har ændret præmisserne for at tale fremtidig institutionsstruktur ift. situationen, da ”Det 21. århundredes videregående uddannelsesinstitutioner” udkom i 1998, hvor eksemplerne på forskning og udvikling uden for universitetslovsinstitutionerne var få.

08

**Efter- og videre-
uddannelse**

Efter- og videreuddannelse

En del af rationale bag etablering af CVU'erne og efterfølgende professionshøjskoler og erhvervsakademier var at styrke erhvervsuddannelsesområdet. I uddannelsesredegørelsen fra 1997 beskrives det, hvordan efter- og videreuddannelse er et centralt mål i institutionsstrukturen.

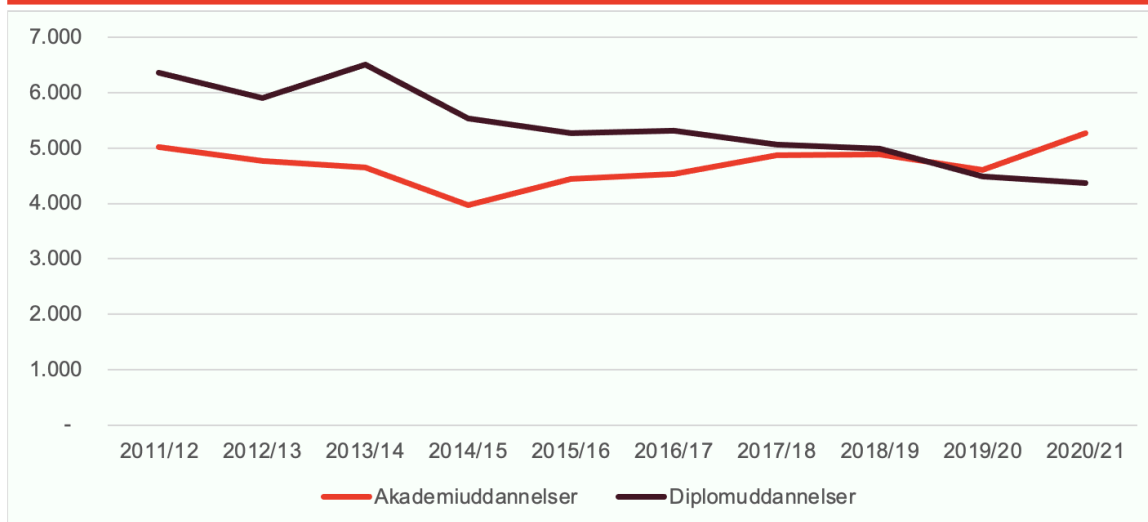
”Et andet centralt felt er spørgsmålet om videre- og efteruddannelse, der – i takt med den hastige vidensudvikling og indførelsen af nye organisations- og produktionsformer – i stigende grad bliver et centralt element i opbygningen af Danmarks menneskelige ressourcer. Ofte vil problemerne med faglig dybde og bredde imidlertid være endnu større på efter- og videreuddannelsesområdet end på det ordinære uddannelsesområde.” (Undervisningsministeriet 1997)

Fokusset på at styrke efter- og videreuddannelsesmuligheder er også indeholdt i både CVU-loven fra 2003 og professionshøjskoleloven fra 2019 (Undervisningsministeriet 2004; Uddannelses- og Forskningsministeriet 2019a). I lovgivningen betones institutionernes rolle i en regionalt udbud og udvikling og styrkelse af sammenhængen mellem grunduddannelser og efter- og videreuddannelse.

Udviklingen i aktiviteten

På efter- og videreuddannelsesområdet udbyder erhvervsakademier og professionshøjskoler (og tidligere CVU'erne) akademi- og diplomuddannelser suppleret af kompetenceudvikling uden for det formelle voksen- og efteruddannelsessystem. Samlet set har aktiviteten været påfaldende stabil, hvis akademi- og diplomområdet ses under ét. EVAs undersøgelse (EVA 2017) af udviklingen inden for videregående EVU viste, at der målt i årselever var en forholdsvis stabil udvikling for akademi- og diplomområdet samlet set i perioden med et dyk omkring 2007-2008 og en efterfølgende stigning, særligt på diplomområdet, og med et fald på begge områder de seneste år. Som det fremgår af figuren nedenfor, har der også de senere år været en stabil tendens samlet set – dog med den forskel, at det er akademiuddannelserne, der har været i stigning, mens tendensen på diplomområdet har være faldende.

Figur 8 // Årselever på diplom- og akademiuddannelser de seneste ti år

Kilde: UFM's datavarehus (<https://datavarehus.ufm.dk/rapporter/veu>). HD/ED er ikke medtaget i figuren, da de udbydes på universiteter.

Den stabile udvikling afspejler ikke de politiske forventninger, der kom til udtryk i rapporter og lov-bemærkninger. Men som EVA (2017) påpeger, er det vigtigt at være opmærksom på betydningen af økonomiske konjunkturer og politiske initiativer, som institutionerne ikke har indflydelse på; det gælder fx reduktion af antallet personer, der kan modtage statens voksenuddannelsesstøtte, og trepartsaftalen, der i større eller mindre grad støtter bestemte områder.

Professionsmasteren

Et af de mere principielle uddannelsespolitiske spørgsmål, der har været drøftet siden reformerne ift. efter- og videreuddannelse har været, hvorvidt professionshøjskoler og erhvervsakademier skulle have mulighed for at udbyde uddannelser på masterniveauet. I bemærkninger til forslaget til lov om professionshøjskoler for videregående uddannelse nævnes det, at professionsmaster indgår i overvejelserne om fremtidigt udbud af efter- og videreuddannelse på professionshøjskolerne. Efterfølgende står der i forslag til lov om erhvervsakademiuddannelser og professionsbacheloruddannelser, der blev vedtaget i 2008: "I forlængelse af ovenstående overvejes det, om der skal gives mulighed for inden for videreuddannelsessystemet for voksne at etablere professionsmasteruddannelser. Baggrunden herfor er et stigende behov for videreuddannelsesmuligheder for professionsbachelor på et højt fagligt niveau, der er målrettet specialiserede funktioner inden for relevante sektor- og fagområder" (Undervisningsministeriet 2008). Spørgsmålet hviler altså på etableringen af erhvervsrettede uddannelser med dybdegående faglig specialisering, som er et gennemgående behov i en lang række sektorer og erhverv.

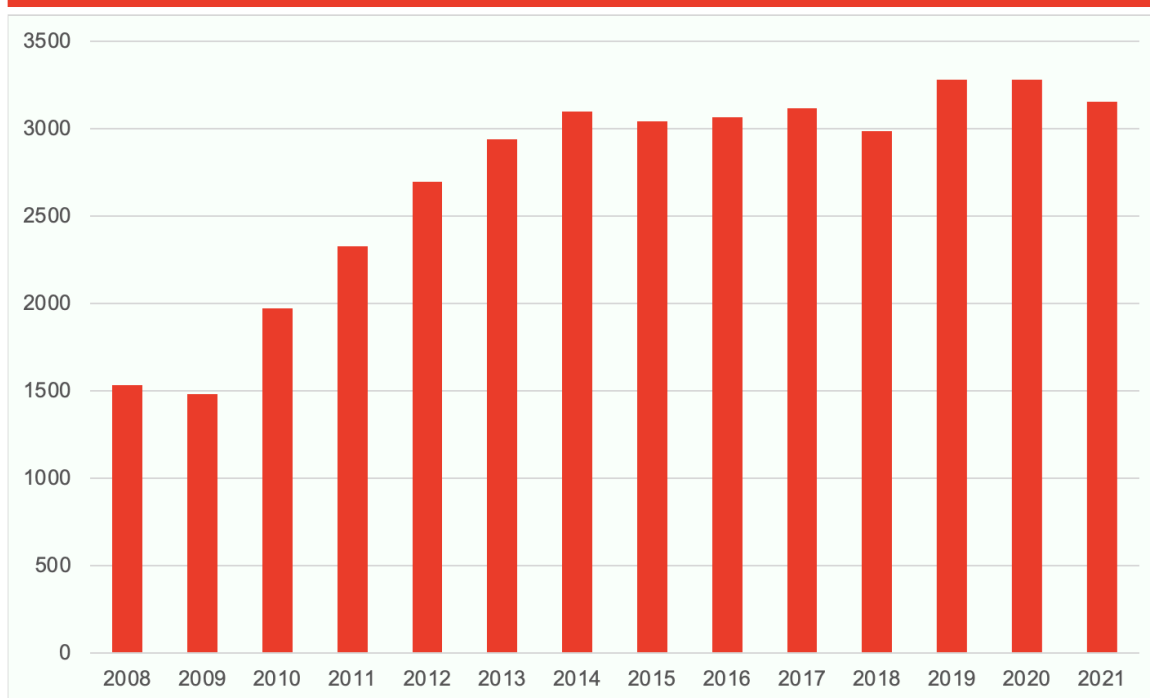
Imidlertid blev professionsmasteren aldrig etableret. Som led i afklaringen af, om der skulle etableres professionsmasteruddannelser, har EVA undersøgt samfundsrelevansen af og behovet for en professionsmasteruddannelse. Undersøgelsen sammenligner med Norge og Holland, hvor der på, hvad der svarer til professionshøjskoler og erhvervsakademier, er uddannelser på masterniveau (niveau 7 i kvalifikationsrammen). EVA konkluderer, at billedet er sammensat blandt de synspunkter der blev indsamlet blandt interessenterne. De, der ytrede sig positivt, fremhævede bl.a. behovet for uddannelser, der tager afsæt i professionsrettet forskning i tæt samspil med praksis og

betoner mulighederne for at se professionsmasteren som led i udviklingen af det faglige niveau på professionshøjskolerne. De interessenter, der ytrede sig negativt, fremhævede bl.a., at det nuværende udbud af efter- og videreuddannelse, herunder masteruddannelser på universiteterne, dækker behovet, og desuden er der reservationer overfor, at der ikke er en forskningsforpligtigelse på professionshøjskolerne (EVA 2012).

Professionsbachelorernes overgang til kandidatuddannelse

Bemærkningerne i forslag til lov om erhvervsakademiuddannelser og professionsbacheloruddannelser vedrører en masteruddannelse på deltid som en del af VEU-systemet. Det er imidlertid vigtigt at være opmærksom på, at VEU-systemet langtfra er den eneste form for videreuddannelse, der anvendes af professionsbachelorere. Siden vedtagelsen af lov om erhvervsakademiuddannelser og professionsbacheloruddannelser er antallet af professionsbachelorere, der optages på en kandidatuddannelse, fordoblet, og de udgjorde i 2021 12 pct. af det samlede optag. Det skal bemærkes, at stigningen i optaget til kandidatuddannelserne sker stort set parallelt med stigningen i optaget på professionsbacheloruddannelserne. Figuren siger ikke noget om udviklingen i andelen af professionsbachelorere, der tager en kandidatuddannelse. En indikation for niveauet kan man imidlertid få i den kortlægning, Danske Erhvervsakademier, Danske Professionshøjskoler, Maritime Uddannelser og Danske Universiteter har udarbejdet over overgange (Danske Universiteter 2022). Den viser, at der fra 2017-2020 blev optaget 10.905 professionsbachelorere fra professionshøjskoler og erhvervsakademier på kandidatuddannelser, hvorfra der i samme periode blev uddannet 74.668.¹⁰

Figur 9 // Antal professionsbachelorere optaget på kandidatuddannelser på tværs af institutionstyper

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra Danmarks Statistik

¹⁰ Bemærk, at der er tale om to forskellige populationer, og at de optagne dermed ikke er en delmængde af de færdige. Desuden skal det bemærkes, at tallene ikke kan sammenlignes med figuren, der også medtager professionsbachelorere fra universiteterne.

09

**Mulige implikationer af
etårige kandidatuddan-
nelser for søgning til
andre uddannelser**

Mulige implikationer af etårige kandidatuddannelser for søgning til andre uddannelser

Det er et åbent spørgsmål, hvad de noget kortere kandidatuddannelser kommer til at betyde for søgningen til erhvervsakademi- og professionsbacheloruddannelser. I debatten om de etårige kandidatuddannelser er det blevet påpeget, at der er en risiko for, at det i sidste ende kan ramme søgningen til professionshøjskolerne og erhvervsakademierne (DEA 2022c). Argumentet er, at med kortere varighed og et tydeligere arbejdsmarkedssigte vil de nye kandidatuddannelser kunne udgøre et attraktivt alternativ for nogle, der ellers havde valgt en professionsbacheloruddannelse. Hvis det er en mulighed, der appellerer til de dygtigste blandt studenterne, vil det styrke tendensen til, at de fagligst svageste søger mod erhvervsakademier og professionshøjskoler.

Så hvad ved vi om samspillet mellem bachelor, professionsbachelor og erhvervsakademiuddannelser? De undersøgelser, der er gennemført, fokuserer på de store, offentligt rettede professionsbacheloruddannelser.

Blandt i alt 2.670, der søger pædagog- sygeplejerske-, folkeskolelærer- og socialrådgiveruddannelserne, men kommer ind på en anden, højere prioriteret uddannelse, bliver mellem 34 pct. og 57 pct. optaget på universitetsbacheloruddannelser, mens de øvrige optages på en professionsbachelor- eller erhvervsakademiuddannelse (DEA 2022b). På universiteterne bliver flertallet optaget på en humanistisk eller samfundsvidenskabelig bacheloruddannelse som fx historie, dansk, engelsk, jura eller psykologi. De studerende, der optages på højere prioritet, har som forventet et højere snit end dem, der optages på lærer-, pædagog- sygeplejerske- og socialrådgiveruddannelserne. Samme undersøgelse viser, at mellem 19 og 7 pct. af de optagne på de fire uddannelser har været optaget på en universitetsuddannelse tidligere. Det viser, at der er en betydelig andel af de studerende, der både overvejer bacheloruddannelser og de fire professionsbacheloruddannelser.

En anden undersøgelse, der belyser problemstillingen, er EVAs rapport "Unge overvejelser om at søge ind på læreruddannelsen". Rapporten viser, at de fagligt stærkeste unge, som overvejer læreruddannelsen, samtidig er tiltrukket af akademiske uddannelser, og at de studerende, som generelt fravælger læreruddannelsen, går både professionsbachelor- og universitetsvejen (EVA 2022). Over halvdelen af de fagligt stærke studerende, som fravælger læreruddannelsen, vælger i stedet universitetsbacheloruddannelser inden for humaniora (24 pct.) og samfundsvidenskab (37 pct.). I samme rapport angiver de studerende, som ender med at fravælge læreruddannelsen, følgende årsager: Der er andre uddannelser, som de studerende vurderer, er mere spændende (66 pct.), arbejdsvilkårene som lærer er ikke gode nok (40 pct.) og de studerende ville hellere ind på en mere akademisk uddannelse (31 pct.) (ibid.).

Dette kan yderligere støttes af EVAs aktuelle analyse "Valg og fravalg af uddannelserne til lærer, pædagog, sygeplejerske og socialrådgiver" (EVA 2023). Analysen viser, at andelen af de fagligt stærkeste studerende er større blandt dem, som blot har overvejet eller ansøgt, men ikke er optaget, på en af de fire uddannelser, nævnt ovenfor. Argumentet om universitetsuddannelsernes appel til de unge underbygges yderligere af, at blandt de studerende som ansøger en af de fire ovennævnte uddannelser, men som optages på en anden uddannelse med højere prioritet, bliver mellem 32-50 pct. optaget på en universitetsuddannelse – hvoraf særligt de humanistiske uddannelser er populære (ibid.). I 2022 udgjorde denne pulje af studerende knap 3 pct. af optaget.

Det kan ikke siges med sikkerhed, at fordi universiteterne i højere grad tilbyder uddannelser, der er mere sammenlignelige i længde og formål, vil det få flere til at søge. Det kan også tænkes, at der er nogle studiesøgende, der vil have den overvejelse, at når de to uddannelser ligner hinanden, betyder det ikke så meget, om uddannelsen er på universitetet eller ej. Men det vil være letsindigt ikke at medtage det som en risiko for, at der i endnu højere grad end i dag opstår en arbejdsdeling mellem forskellige institutionstyper ift., om de henvender sig til de fagligt stærkeste eller de fagligst svageste studerende i stedet for at være uddannelser med en primært akademisk henholdsvis professions- eller erhvervsmæssig orientering.

Det har potentielt negative konsekvenser. For det første vil svagere studerende forventeligt give et faldende niveau eller større frafald. Det vil være en udfordring på alle institutioner, men det vil særligt være en udfordring på mindre udbud, hvilket også betyder, at det kan have implikationer for at opretholde udbud uden for de store byer, hvor udbuddene generelt er mindre. Det kan i nogen grad løses med flere midler. Men her er det centralt, at Danmark allerede bruger relativt få penge per studerende og også har behov for uddannelser på det højeste internationale niveau.

For det andet er der indikationer på, at der er en sammenhæng mellem, hvor dygtige de studerende er, når de begynder, og hvor dygtige de er, når de dimitterer. Fx har EVA gennemført en undersøgelse, der viser en betydning af gymnasiekarakterer for at få et job efter endt universitetsuddannelse (EVA 2018). På samme måde har Rockwool Fonden vist, at for både erhvervsakademi-, professionsbachelor og kandidatuddannelser er der en sammenhæng mellem løn og gymnasiekarakterer (Skaksen og Andersen 2018). Det kan også nævnes, at produktivitetskommissionen finder en sammenhæng mellem læreres gymnasiekarakterer og deres elevers karakterer (Produktivitetskommissionen 2013).

For det tredje er der stor forskel på, hvor fleksibelt arbejdsmarkedet er ift., om der er forskellige typer uddannelser, der er rettet mod samme type job. Virksomheder kan i mange tilfælde vælge mellem personer med erhvervsakademi-, professionsbachelor- eller kandidatuddannelser. Her må det forventes, at der allerede rekrutteres personer med længere uddannelse, jo mere akademisk fordringsfulde og komplekse opgaverne er. De studerende på alle typer uddannelser skal blive så gode, de kan, men falder niveauet på erhvervsakademi- og professionsbacheloruddannelserne, er der mulighed for at ansætte kandidater i stedet. Det gælder fx på IT-området. Men på andre områder er der ikke på samme måde en alternativ universitetsuddannelse til professionsbachelor- eller erhvervsakademiuddannelser. Et væsentligt eksempel er de offentligt rettede uddannelser, hvor der er en tæt sammenhæng mellem uddannelse og job (sygeplejerske, lærer og pædagog). Her vil et fald i niveau på uddannelser direkte omsættes i et lavere kompetenceniveau i de jobs, de professioner uddanner til.

10

**En treleddet skillevej
for uddannelsesstruk-
turen i Danmark**

En treleddet skillevej for uddannelsesstrukturen i Danmark

Forslaget om etårige kandidatuddannelser med et tydeligt arbejdsmarkedssigte, gør det være relevant at genbesøge diskussionen om, hvilken institutionsstruktur, der skaber det bedste fundament for et af verdens bedste uddannelsessystemer, som kan sikre Danmarks velfærd og velstand langt ind i det 21. århundrede.

Med etårige kandidatuddannelser med et tydeligt arbejdsmarkedssigte får universiteterne en uddannelsesopgave, der ligger tættere på den opgave, professionshøjskoler, erhvervsakademier m.fl. har i dag. I det følgende diskuteres mulige veje for at reformere institutionsstrukturen. De to første af modellerne lå til grund for "Det 21. århundredes videregående uddannelsesinstitutioner", mens den sidste er en mellemmodel inspireret af situationen i Norge og Sverige. De tre veje er:

- Revitalisering af den binære model
- Universitetsmodellen
- En fleksibel model.

Revitalisering af den binære model

Hvis den binære struktur skal bevares, samtidig med at universiteter udbyder etårige kandidatuddannelser med et tydeligt arbejdsmarkedssigte, er der grund til at overveje tiltag, der kan styrke institutionerne uden for universiteterne. Det er næppe fagligt meningsfuldt eller politisk realistisk at forestille sig, at de udbud, der er af professionsbacheloruddannelser på universiteterne, flyttes til professionshøjskoler eller erhvervsakademier. Men der er mindst tre tiltag, der kan overvejes og underkastes nærmere analyse:

- For det første kan det overvejes at genoverveje beslutningen om, at professionshøjskoler og erhvervsakademier ikke skal udbyde uddannelser på masterniveau. Siden spørgsmålet blev behandlet sidst, har to forhold ændret sig. For det første har professionshøjskoler og erhvervsakademier fået ret og pligt til at gennemføre forsknings- og udviklingsaktiviteter. For det andet søger en væsentlig andel af de professionsbachelorere, der går videre til kandidatuddannelser, mod humaniora og samfundsfag (Danske Universiteter 2022), der i regeringens reformforslag særligt skal uddanne mange etårige kandidater med et tydeligt arbejdsmarkedssigte. Det vil også bidrage til, at de danske institutioner uden for universiteterne får en mere sammenlignelig profil med tilsvarende uddannelser i udlandet, hvor der ikke blandt de lande, Danmark normalt sammenlignes med, er eksempler på Fachhochschule-institutioner, der ikke udbyder grader på masterniveau.
- For det andet kan det overvejes, om institutionsstrukturen uden for universiteterne skal gæntænkes, så der skabes institutioner, der mht. bredden i uddannelsesudbud og størrelse i højere grad modsvarer universiteterne. En sådan ændring vil fortsætte en tilbundsgående analyse af muligheder og ulemper – på kort og langt sigt – ved at ændre den unikke danske struktur, der ikke rummer en samlet Fachhochschule-sektor uden for universiteterne, erhvervsakademierne, professionshøjskolerne samt specialiserede institutioner, bl.a. på det maritime område.

- For det tredje at de studerendes muligheder for videreuddannelse, hvis de begynder på en erhvervsakademi- eller professionsbacheloruddannelse, styrkes med et retskrav på optagelse på en top-op-professionsbachelor og lettere adgang til kandidatuddannelser.¹¹

Universitetsmodellen

Et mere gennemgribende alternativ vil være en omlægning af institutionsstrukturen til en universitetsmodel, hvor alle institutioner i princippet har samme status og grundlæggende har samme formål. Alle institutioner vil have adgang til at udbyde uddannelse inden for samme regler for godkendelse. Det kunne ske på flere måder. I debatoplægget, der satte reformer af institutionsstrukturen på dagsordenen, blev det foreslået at sammenlægge universiteter med andre uddannelsesinstitutioner. Men det kunne også ske ved at lade de institutioner, der ikke er universiteter i dag, få universitetsstatus. Den model blev anvendt på de britiske universiteter i 1992 og kan også siges at være den model, der er anvendt på eksempelvis designuddannelserne i Danmark. Det kunne også ske ved en blanding af de to modeller, hvor nogle professionshøjskoler og erhvervsakademier får universitetsstatus, mens andre sammenlægges med universiteter.

Modellen vil gøre op med princippet om "forskellige, men ligeværdige" uddannelser, idet der kun vil være én type institutioner, som alle skal udbyde alle typer af uddannelser. Det vil sige et spænd fra de mest praksisrettede uddannelser til uddannelser, som altovervejende er orienteret mod akademiske discipliner.

En fleksibel model

En tredje vej vil være en fleksibel model som den, der er valgt i Norge og Sverige (Uddannelses- og Forskningsministeriet 2015). Det vil på sin vis være i overensstemmelse med den faktiske udvikling, hvor der på den ene side er besluttet en binær struktur, men på den anden side er gennemført en række undtagelser fra den binære model. I Norge og Sverige er der principielt forskellige institutioner, men der er mulighed for at skifte status. I Norge kan det ske gennem akkrediteringssystemet. I Sverige er udbuddet generelt mere blandet mellem højskoler og universiteter – den væsentligste forskel er, at universiteter har en generel eksamensret, mens højskoler skal søge om at få lov til at udbyde uddannelser på ph.d.-niveau. Men i Sverige kræver en formel ændring af status en politisk beslutning, som det fx skete, da Malmö högskola blev til Malmö universitet. Hvad en fleksibel model vil betyde i praksis, vil skulle afklares. Principielt kunne fleksibiliteten gå flere veje:

- Mulighed for, at erhvervsakademier og professionshøjskoler kan godkendes til at udbyde uddannelser, der i dag udbydes på universiteterne
- Mulighed for, at universiteterne kan udbyde grader, der i dag kun udbydes på professionshøjskoler

¹¹ Det er bl.a. foreslået i Danske Erhvervsakademiernes "Strategi for 2022-2025"

- Mulighed for at udbyde uddannelser, der i dag er knyttet til én institutionstype, fx maskinmester, uden for de maritime uddannelser, offentligt rettede uddannelser uden for professionshøjskolerne og private rettede uddannelser uden for erhvervsakademier
- Mulighed for ændring af institutionsstatus fra erhvervsakademi eller professionshøjskole til universitet

Øget fleksibilitet vil kræve styring af nye udbud, hvis der ikke ønskes øget direkte konkurrence mellem institutionerne, fx i geografiske områder, hvor der ikke er studerende nok til to konkurrerende udbud. Det kunne være i form af den model, der eksisterer i dag med Det rådgivende udvalg for vurdering af udbud af videregående uddannelser.

Implikationer for forskning

En universitetsmodel eller en fleksibel model vil give muligheder for at fremme ligeværdige institutioner, men den vil også betyde, at der vil være en række spørgsmål, der skal besvares ift. forskningsområdet. Skal alle institutioner have samme vilkår for forskning ift. fx forskningsfrihed og forskningsfinansiering?¹² Hvad vil implikationerne være af at få et betydeligt antal undervisere uden forskningskompetence på universiteterne, svarende til den nuværende stilling som studie-/lektoradjunkt? Endelig er det relevant at overveje, hvordan internale forskningsfyrtårne styrkes i en universitetsmodel eller en fleksibel model, herunder hvordan det skaber behov for en tydeligere opdeling mellem universiteterne ift. at være mere eller mindre orienterede mod international forskningsexcellence. Disse spørgsmål understreger, at den institutionelle struktur ikke alene vedrører et nationalt uddannelseslandskab med en hensigtsmæssig dækning ift. uddannelse. Det bliver også et spørgsmål om at fremme en struktur for forskning, der ikke alene tager hensyn til uddannelserne, men i lige så høj grad er rettet mod at fremme forskning høj kvalitet og kritisk masse.

I Storbritannien er der meget markante forskelle mht., hvor mange midler universiteterne modtager i basismidler. Således modtog den halvdel af universiteterne, der modtog flest midler, 94 pct. af forskningsmidlerne fra Research England under UKRI ("basismidler")¹³ Den halvdel, der modtog færrest midler, måtte så dele de sidste seks pct. Der er ingen naturlov, der siger, at fordelingen behøver være så skæv. Men udfordringen med at tage hensyn til forskningskvalitet og koncentration af forskningsmidler betyder, at det er svært at se for sig, at en model, hvor flere institutioner får universitetsstatus, ikke vil føre til en større variation mellem universiteter, end det er tilfældet i dag.

¹² Selvom der er markante forskelle på universiteternes grundfinansiering, så alle har nuværende universiteter en stærkere forskningsfinansiering end de nuværende professionshøjskoler og erhvervsakademier.

¹³ Egne beregninger på baggrund af bevillingsdata fra UK Research and Innovation, [RE-040822-GrantAllocations2022To2023.pdf \(ukri.org\)](https://www.ukri.org/research-englishland/grant-allocations-2022-to-2023/).

11

Litteraturliste

Litteraturliste

BMBF. 2022. "Research at Universities of Applied Sciences (UAS) – FaF Forschung an Fachhochschulen". BMBF – FaF Forschung an Fachhochschulen. <https://www.forschung-fachhochschulen.de/fachhochschulen/en/programme/research-at-uas/research-at-universities-of-applied-sciences-uas.html>.

Brosan, G. S. 1972. "The Development of Polytechnics in the United Kingdom". *Paedagogica Europaea* 7: 41–53. <https://doi.org/10.2307/1502485>.

Rambøll. 2013. "Evaluering af erhvervsakademistrukturen — Uddannelses- og Forskningsministeriet". Publication. <https://ufm.dk/publikationer/2013/evaluering-af-erhvervsakademistrukturen>.

DEA. 2021. "Et Uddannelsesdanmark i balance?". <https://dea.nu/i-farver/publikationer/et-uddannelsesdanmark-i-balance>.

DEA. 2022a. "Hvad har betydning for gymnasieelevers uddannelsesvalg?". <https://dea.nu/i-farver/publikationer/hvad-har-betydning-for-gymnasieelevers-uddannelsesvalg>.

DEA. 2022b. "Hvilke studiesøgende viser interesse for lærer-, pædagog-, sygeplejerske- og socialrådgiveruddannelserne?". <https://dea.nu/i-farver/publikationer/hvilke-studiesogende-viser-interesse-for-laerer-paedagog-sygeplejerske-og-socialraadgiver>.

DEA. 2022c. "Stykvisse reformer slår uddannelserne i stykker". <https://dea.nu/i-farver/nyheder/stykvisse-reformer-slar-uddannelserne-i-stykker/>.

European Commission. 2019. "Peer Review of the Danish R&I System. Ten steps, and a leap forward: taking Danish innovation to the next level". <https://ufm.dk/forskning-og-innovation/rad-og-udvalg/tidligere-rad-og-udvalg/videnbaseret-innovation-i-verdensklasse/PSFPeerReviewoftheDanishknowledgebasedinnovationsystem.pdf>.

EVA. 2005. "CVU-strukturen i andre lande – Norge, Finland, Nederlandene og Tyskland". <https://www.eva.dk/videregaaende-uddannelse/cvu-strukturen-lande-norge-finland-nederlandene-tyskland>.

EVA. 2012. "Analyse af behov og relevans af professionsmasteruddannelser". <https://www.eva.dk/videregaaende-uddannelse/analyse-behov-relevans-professionsmasteruddannelser>.

EVA. 2022. "Unges overvejelser om at søge ind på læreruddannelsen". <https://www.eva.dk/videregaaende-uddannelse/unges-overvejelser-om-soege-paa-laereruddannelsen>.

EVA. 2023. "Valg og fravalg af uddannelserne til lærer, pædagog, sygeplejerske og socialrådgiver". <https://www.eva.dk/videregaaende-uddannelse/valg-fravalg-uddannelserne-laerer-paedagog-sygeplejerske-socialraadgiver>.

Folketinget. 1997. 1997 LSF 19 Forslag til Lov om korte videregående uddannelser (Erhvervsaka-

demi-uddannelser). <https://www.retsinformation.dk/eli/ft/199712K00019>.

Folketinget. 2007. Forslag til Lov om professionshøjskoler for videregående uddannelser. <https://www.retsinformation.dk/eli/ft/200613L00188>.

Forsknings- og Innovationsstyrelsen. 2009. "Evaluering af forskningsrådssystemet i Danmark". 2009. <http://ufm.dk/publikationer/2009/filer-2009/evalueringsrapport-aug-2009.pdf>.

Hoyningen-Huene, Dietmar von. 1991. "The Distinctive Nature of Fachhochschulen". *Metropolitan Universities* 2 (4): 4–13.

Kulturministeriet. 2021. "Udvalget for reform og udvikling af de kunstneriske uddannelser".

Lepori, Benedetto, og Svein Kyvik. 2010. "The Research Mission of Universities of Applied Sciences and the Future Configuration of Higher Education Systems in Europe". *Higher Education Policy* 23 (3): 295–316. <https://doi.org/10.1057/hep.2010.11>.

Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser. 2013. Forslag til Lov om ændring af lov om erhvervsakademier for videregående uddannelser, lov om professionshøjskoler for videregående uddannelser, lov om medie- og journalishøjskolen og lov om friplads og stipendium til visse udenlandske studerende ved erhvervsakademiuuddannelser og professionsbacheloruddannelser (Ændringer som følge af evaluering af erhvervsakademistrukturen m.v.). <https://www.retsinformation.dk/eli/ft/201312L00063>.

OECD. 2015. "Frascati Manual 2015". The Measurement of Scientific, Technological and Innovation Activities. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9789264239012-en>.

Danmarks Forsknings- og innovationspolitiske råd. 2023. "DFiR brief 35: Ti år med forskning og udvikling ved professionshøjskoler og erhvervsakademier — Uddannelses- og Forskningsministeriet". Page. Set 10. marts 2023. <https://ufm.dk/forskning-og-innovation/rad-og-udvalg/danmarks-forskning-og-innovationspolitiske-rad/aktuelt/dfir-briefs/dfir-brief-35-ti-ar-med-forskning-og-udvikling-ved-professionshojskoler-og-erhvervsakademier>.

Uddannelses- og Forskningsministeriet. 1998. Lov om Danmarks Biblioteksskole. Bd. LOV nr 17 af 14/01/1998. <https://www.retsinformation.dk/eli/fta/1998/17>.

Uddannelses- og Forskningsministeriet. 2008. Bekendtgørelse af Lov om professionshøjskoler for videregående uddannelser. Bd. LBK nr 1091 af 18/11/2008. <https://www.retsinformation.dk/eli/fta/2008/1091>.

Uddannelses- og Forskningsministeriet. 2015. "Nye veje og høje mål — Uddannelses- og Forskningsministeriet". Publication. Set 10. marts 2023. <https://ufm.dk/publikationer/2015/nye-veje-og-hoje-mal>.

Uddannelses- og Forskningsministeriet. 2019a. Bekendtgørelse af Lov om professionshøjskoler for videregående uddannelser. Bd. LBK nr 779 af 08/08/2019. <https://www.retsinformation.dk/eli/>

lta/2019/779.

Uddannelses- og Forskningsministeriet. 2019b. "Forsknings- og udviklingsaktiviteter på professionshøjskoler og erhvervsakademier Rammer, finansiering og forsknings- og videnproduktion".

Uddannelses- og Forskningsministeriet. 2022. "Tal og fakta om søgning og optagelse på de videregående uddannelser — Uddannelses- og Forskningsministeriet". Page. <https://ufm.dk/uddannelse/statistik-og-analyser/sogning-og-optag-pa-videregaende-uddannelser>.

Uddannelses- og Forskningsstyrelsen. 2021. "Optagelsen 2021".

Undervisningsministeriet. 1998. "Det 21. århundredes uddannelsesinstitutioner".

Undervisningsministeriet. 1997. "Uddannelsesredegørelse 1997".

Undervisningsministeriet. 2000a. Forslag til Lov om mellemlange videregående uddannelser. <https://www.retsinformation.dk/eli/ft/199912L00186>.

Undervisningsministeriet. 2000b. Forslag til Lov om ændring af lov om selvejende institutioner for videregående uddannelser m.v. og en række andre love. <https://www.retsinformation.dk/eli/ft/199912L00187>.

Undervisningsministeriet. 2000c. Forslag til Lov om erhvervsrettet grunduddannelse og videregående uddannelse (videreuddannelsessystemet) for voksne. <https://www.retsinformation.dk/eli/ft/199912L00250>.

Undervisningsministeriet. 2002. Forslag til Lov om institutioner for erhvervsrettet uddannelse. <https://www.retsinformation.dk/eli/ft/200122L00179>.

Undervisningsministeriet. 2004. Forslag til Lov om ændring af lov om Centre for Videregående Uddannelse og andre selvejende institutioner for videregående uddannelser m.v.\n (Styrkelse og forenkling af CVU'erne). <https://www.retsinformation.dk/eli/ft/200312L00196>.

Undervisningsministeriet. 2007. "Mål for voksen- og efteruddannelserne". <https://static.uvm.dk/publikationer/2007/veumaal/kap04.html>.

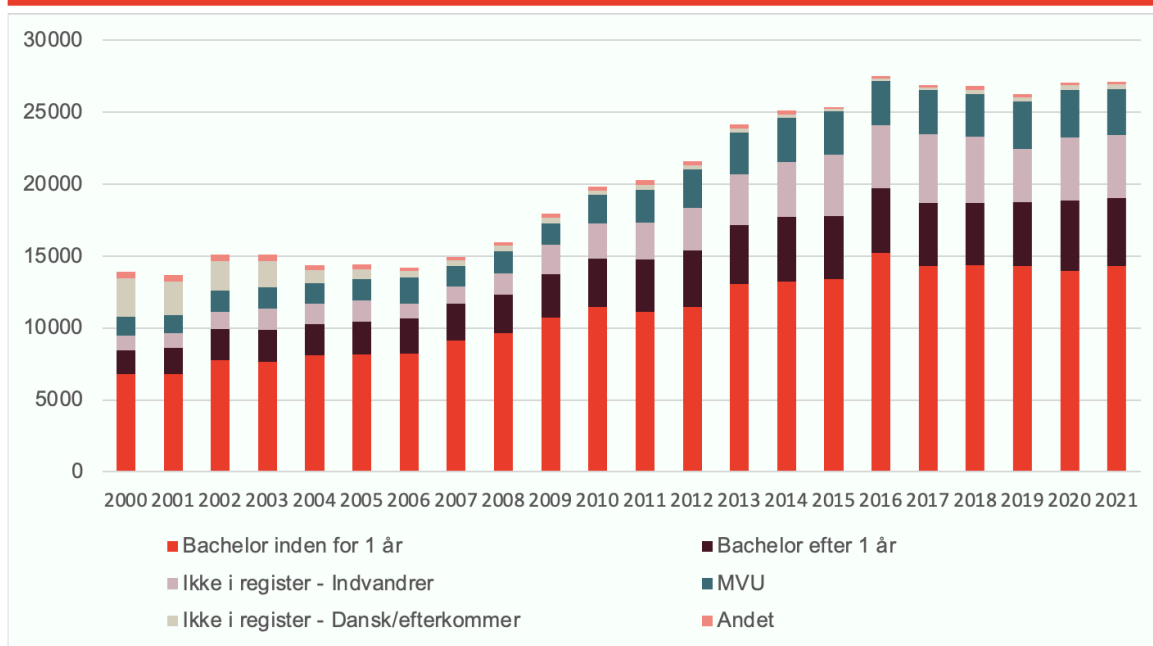
Undervisningsministeriet. 2008. Forslag til Lov om erhvervsakademiuddannelser og professionsbacheloruddannelser. <https://www.retsinformation.dk/eli/ft/200722L00025>.

07

Bilag

Bilag 1

Bilagstabel 1 // Uddannelsesbaggrunden for optagne på kandidatuddannelserne

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra Danmarks Statistik

Tænketanken DEA
Fiolstræde 44
1171 København K

www.dea.nu